

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı

HEMŞİRELİK ÖĞRENİMİ GÖREN BİRİNCİ VE SON SINIF ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE
İLİŞKİN TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

M. Deniz TÜRK MENOĞLU

Danışman

Doç. Dr. Duygu VEFİKULUÇAY YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şubat, 2016

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Hemşirelik Öğrenimi Gören Birinci ve Son Sınıf Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel etik kurallara ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini onurumla doğrularım.

10.../03.../2016.

M. Deniz TÜRK MENOĞLU

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

M. Deniz TÜRK MENOĞLU tarafından hazırlanan "Hemşirelik Öğrenimi Gören Birinci Ve Son Sınıf Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi" başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

Üye

Doç. Dr. Duygu VEFİKULUÇAY YILMAZ
(Danışman)

Üye

Doç. Dr. Mualla YILMAZ

Üye

Doç. Dr. Sezer KISA

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

Onay

Prof. Dr. Süleyman DEĞİRMEN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Araştırmanın her aşamasında büyük katkıları olan ve önerilerini, birikimlerini benimle paylaşan yakın ilgi ve değerli görüşlerinden dolayı başta tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Duygu VEFİKULUÇAY YILMAZ'a, ölçeği ve değerli bilgisiyle yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Simge ZEYNELOĞLU'na, tezimin hazırlık ve istatistiksel analizler aşamasında rehberlik eden Sayın Öğr. Gör. Dr. Gülhan ÖREKİCİ'ye çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca aldığım derslerde alan bilgisine dair farklı bakış açılarını aktardıkları bilgi ve deneyimleri ile edinmemi sağlayan Mersin Üniversitesi Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalındaki hocalarıma teşekkür borçluyum.

Eğitim hayatım boyunca desteklerini benden esirgemeyen sevgili annem ve babama, ve hayallerimin peşinden koşmamı sağlayan sevgili eşim Doç. Dr. M. Özgür TÜRKMENOĞLU ile sevgili çocuklarıma teşekkür ederim.

ÖZET

HEMŞİRELİK ÖĞRENİMİ GÖREN BİRİNCİ VE SON SINIF ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

Araştırma, hemşirelik öğrenimi gören birinci ve son sınıf üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve tutumları etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Mersin'deki bir üniversitenin Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören 193 birinci ve 108 son sınıf öğrencisi 301 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, anket formu ve Zeyneloğlu tarafından geliştirilen "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)" kullanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin ve ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri; ikinci bölümde ise öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülen faktörlere yönelik sorular yer almaktadır. Veri toplama formları 21-30 Aralık 2015 tarihleri arasında uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS for Windows 11.5 (Statistical Package for Social Sciences) bilgisayar programında; ortanca, minimum ve maksimum değerler, yüzdeler, Shapiro Wilk testi, Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada birinci sınıf öğrencilerinin son sınıf öğrencilerine göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Öğrencilerin aile tipi, anne öğrenim ve çalışma durumları ile TCRTÖ puan ortancaları arasındaki farkın önemli olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Sonuç olarak öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, geleneksel cinsiyet rolü, eşitlikçi cinsiyet rolü, hemşirelik öğrencileri, ve tutum.

ABSTRACT

ATTITUDES OF DETERMINE FIRST AND FINAL CLASS OF NURSING STUDENTS' REGARDING TO GENDER ROLES

This study is methodological and is based on a survey applied to first and final class of nursing students enrolled at aiming to assess their attitudes towards gender roles and the factors causing differentiation in these attitudes. The universe as well as the sample of the study consisted of 193 first and 108 final class students, a total of 301 nursing students enrolled at universities in Mersin. As the medium of data collection a questionnaire and a “Gender Roles Attitude Scale” (GRAS) developed by Zeyneloğlu has been used. The questionnaire applied consisted of two parts with the first part recording the respondents socio-demographic characteristics while the second part contained questions regarding possible factors of the attitudes of students towards gender roles. The questionnaire and the GRAS was applied to students between Dec.21st and Dec. 30th in 2015. The collected data was processed in SPSS 11.5 and was analyzed examining levels of means, standard deviation, median, minimum and maximum values and percentage points utilizing statistical tests like Shapiro Wilk and Mann-Whitney U tests. That first year class students in the study have more egalitarian attitudes according to final year students and the difference between them was found to be statistically significant ($p < 0,05$). Male students have more egalitarian attitudes and female students has been determined that the difference between them had statistically significant ($p < 0,05$). Median GRAS scores of respondent students were found to differ (statistical significance level $p < 0.05$) according to their family type, mother’s work status and mother’s education attitudes.

In general, students are found to have egalitarian attitudes towards gender roles.

Keywords: Gender, traditional gender roles, equalitarian gender roles, gender and nursing students, attitudes towards gender.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
I.BÖLÜM	4
TOPLUMSAL CİNSİYET	4
I.1. Kavramsal Çerçeve: Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet.....	4
I.1.1. Cinsiyet (Sex).....	4
I.1.2. Toplumsal Cinsiyet (Gender)	4
I.1.2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Farkı.....	5
I.1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (Gender Equality).....	5
I.1.4. Toplumsal Cinsiyette Hakkaniyet (Gender Equity)	6
I.2. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar	6
I.2.1. Psikanalitik Kuram.....	6
I.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	7
I.2.3. Bilişsel Gelişim Kuramı	8
I.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı.....	9
I.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Etkileyen Faktörler	10
I.3.1. Aile Ortamı.....	10
I.3.2. Ebeveynlerin Öğrenim Düzeyi ve Annenin Çalışma Durumu.....	11
I.3.3. Arkadaşlar	11

I.3.4. Okul	11
I.3.5. Kitle İletişim Araçları.....	12
I.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Toplumsal Yaşama Yansımaları	12
I.4.1. Dünyada ve Ülkemizde Toplumsal Cinsiyet	15
II. GEREÇ VE YÖNTEM.....	17
II. 1. Araştırmanın Şekli.....	17
II. 2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri.....	17
II. 3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme	17
II.4. Araştırma Soruları	18
II.5. Verilerin Toplanması	18
II.5.1. Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması	18
II.6. Araştırmanın Etik Boyutu.....	19
II.7. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması	20
II.8. Verilerin Değerlendirilmesi	20
II.9. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	21
III. BÖLÜM	22
BULGULAR	22
III.1.Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	23
III.2. Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Etkileyebilecek Bazı Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	26
III.3. Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin TCRTÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortancaları ve TCRTÖ'den Aldıkları Puan Ortancalarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Etkileyebileceği Düşünülen Faktörler ile İlişkisine Yönelik Bulgular	27

III.3.1. Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin TCRTÖ'den Aldıkları Puan Ortancalarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Etkileyebileceği Düşünülen Faktörler ile İlişkisi	32
IV.TARTIŞMA	44
SONUÇ	59
KAYNAKLAR.....	61

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1.1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımları.....	23
Tablo 3.1.2. Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Özelliklerinin Dağılımları.....	24
Tablo 3.1.3. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Öğrenim ve Çalışma Durumlarına İlişkin Özelliklerinin Dağılımları.....	25
Tablo 3.2.1. Öğrencilerin Hemşirelik Mesleğini Seçmelerinde Etkisi Olan Kişiler ve Mesleği Seçme Nedenlerine Göre Dağılımları.....	26
Tablo 3.3.1. Öğrencilerin TCRTÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortancalarının Dağılımları.....	27
Tablo 3.3.2.1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortancalarının Dağılımları.....	32
Tablo 3.3.2.2. Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortancalarının Dağılımları.....	36
Tablo 3.3.2.3. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortancalarının Dağılımları.....	39
Tablo 3.3.2.4. Öğrencilerin Mesleği Seçme Nedenlerine Göre TCRTÖ Puan Ortancalarının Dağılımları.....	42

GİRİŞ

Günlük hayatımızda sıklıkla kullandığımız cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) kavramları birbiri yerine kullanılsa da farklı anlamları olan iki ayrı kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Dökmen, 2004; World Health Organization (WHO) 1998). “Cinsiyet” kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri olarak tanımlanırken “toplumsal cinsiyet” kavramı, kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenmiş kişilik özelliklerini, rol ve sorumluluklarını ifade etmektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet kavramının tanımında biyolojik farklılıklardan değil, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgili değerler, beklentiler, yargılar ve roller bulunmaktadır (Altan, 1993; Bhasin, 2003). Burada üzerinde önemle durulması gereken bir nokta, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının birbirinden tamamen ayrılmasının mümkün olmadığıdır. Çünkü kültürün kadından ve erkekten bekledikleri (toplumsal cinsiyet) kadının ve erkeğin fiziksel özelliklerini (cinsiyet) ilişkin gözlemlerden farklı değildir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde, toplumsal cinsiyetin kültürel yapılandırılmaları bir anlamda biyolojik cinsiyeti de içermektedir (Bhasin, 2003).

Toplumsal cinsiyet çok boyutlu bir kavram olup bu kavramın içinde barındırdığı kavramlardan biri de toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargılarıdır. Literatüre göre, toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargılarının kadın ve erkeğin toplumsal yaşamına ilişkin yansımaları; aile yaşamında, mesleki yaşamda, evlilik yaşamında, sosyal yaşamda, eğitim yaşamı ve meslek seçiminde belirgin farklılıklar göstermektedir (Attanapola, 2003; Bhasin, 2003; Basow, 1992; Coşgun, 2002; Demirtaş, 1999; (WHO),1998).

Toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargılarının toplumsal yaşama ilişkin yansımaları incelendiğinde, aile yaşamında; kadınların ev içinde çocuk bakımı, temizlik,

ütü, yemek yapma gibi işlerle ilgilenmeleri ve aile hayatında fedakar olmaları beklenmektedir. Mesleki yaşamda statüsü ve ücreti daha düşük işlerde çalışmaları, elde ettikleri gelirlerinin yönetimini eşlerine bırakmaları ve çalışmak için eşlerinden izin almaları gibi roller uygun görülmektedir. Evlilik yaşamında kadına; kadının kendi ile ilgili alacağı kararlarda kocasına danışması, erkek çocuk doğurarak statüsünü yükseltmesi, evlendikten hemen sonra çocuk sahibi olması gibi roller yüklenmiştir. Sosyal yaşamda, kadınların düşüncelerini erkekler kadar özgürce ifade etmemeleri, namuslarını korumaları, eğitimlerini tamamladıktan sonra hemen evlenmeleri, erkeklerle eşit söz sahibi olma haklarının olmaması, evlenmeden cinsel ilişkide bulunmamaları gibi kalıp yargılar bulunmaktadır. Eğitim ve meslek seçiminde, kadınların eğitim haklarının bulunmaması ve kadınların yükselme şanslarının fazla olmadığı edebiyat, hemşirelik, sosyal hizmet, sekreterlik, hosteslik gibi eğitim alanlarını tercih etmeleri gibi kalıp yargılar yer almaktadır. Erkeklerle aile yaşamında, mesleki yaşamda, evlilik yaşamında, sosyal yaşamda, eğitim yaşamı ve meslek seçiminde kadınlara ilişkin belirlenen rollerin tam tersi roller yüklenmektedir (Attanapola, 2003; Baran, 1995; Bhasin, 2003; Coşgun, 2002; Baran, Staggenborg, 1998). Bunun sonucunda kamusal alanda çalışma ve politika “doğal” olarak erkek; ev işleri ve aile ile ilgili özel alanlar kadın işi olarak benimsenip uygulanmaktadır (WHO, 1998).

Hemşireler toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıları ve tutumları eşitlikçi bir biçimde şekillendirilerek topluma benimsetilmesinde önemli sorumlulukları olan bireylerdir. Bu nedenle hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi son derece önemlidir. Üniversite yaşantısının hemşirelik öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünüldüğünden, araştırmanın birinci ve son sınıfta öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılması

planlanmıştır.

Bu araştırma hemşirelik öğrenimi gören birinci ve son sınıf niversite ğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve tutumları etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır.

I.BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET

I.1. Kavramsal Çerçeve: Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

I.1.1. Cinsiyet (Sex)

Cinsiyet, bireyin biyolojik cinsiyetine dayalı olarak belirlenen demografik bir kategoridir. İnsanları, kadın ve erkek olarak gruplandırmak ve farklılaştırmak için kullanılan ölçütlerdendir. “Cinsiyet”; bireyin biyolojik cinsiyetine dayalı olarak belirlenen demografik bir kategoridir. Cinsiyetin; doğal, biyolojik, değiştirilemez, değişmez ve her yerde aynı olduğu literatürde belirtilmektedir (Akın ve Demirel, 2003:75; Basow, 1992; Bhasin, 2003; Demirel, 2005; Lindsey, 2015; T.C Başbakanlık, 2006; Türmen, 2003; WHO, 1998).

I.1.2. Toplumsal Cinsiyet (Gender)

“Toplumsal Cinsiyet” kadın ve erkeğe biyolojik cinsiyeti nedeniyle uygun görülen toplumsal ve kültürel davranış biçimleri, beklentiler, sorumluluk ve rollerin bütünüdür. “Cinsiyet” biyolojik olarak belirlenirken, “Toplumsal Cinsiyet” ise toplum tarafından oluşturulmuş düzlemlere yansır. Toplumsal Cinsiyet, bireyi kadını ya da erkeksi olarak karakterize eden psikososyal özelliklerdir (Rice, 1996). Toplumsal cinsiyet kavramına yönelik yapılan açıklamalar incelendiğinde, kadın ve erkeklerin toplumda üstlendikleri rollerin, doğal ve kendiliğinden bir iş bölümünden çok kültür tarafından belirlenen ve zamanla değişebilir roller ve sorumluluklar içerdiği görülmektedir (Aksoy, 2006). Cinsiyet rolleri kadın ve erkek arasındaki algılanan farklılıklara göre biçimlenmektedir ve toplumu oluşturan bireylerin davranışlarını içinde yaşadığı toplumun kültürel kalıplarından biri olan toplumsal cinsiyet rollerini de etkilemektedir. (Parashar, Dhar S. ve Dhar U., 2004). Değerler, yasalar ya da din gibi etkenlerin yanı sıra cinsiyet

rolleri kadın ve erkek arasındaki özel ve kişisel ilişkiler tarafından da şekillenmektedir (Eke Çoşan, 2006). Toplumsal cinsiyet rollerine maruz kalan ve bu toplumsal norm ve değerleri içselleştiremeyen kadın ve erkekler kendilerini baskı altında hissetmekte ve toplum tarafından dışlanmakta ve bir takım sorunlar yaşamaktadırlar (Kadılar, 2011). Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranmamanın bedelini yalnızca kadınlar değil erkekler de bir şekilde ödemektedirler (Bhasin, 1997). Örneğin, toplum tarafından evin geçimini sağlamakla yükümlü görünen erkek bunun hem fiziksel hem de psikolojik olarak baskısı altında kalabilir (Akın ve Demirel, 2003:75).

I.1.2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Farkı

Biyolojik cinsiyet farklılıkları öğrenilmemiş, doğuştan getirilen özellikler bakımından kadınlarla erkekler arasında gözlenen farklılıklardır. Toplumsal cinsiyet farklılıkları ise öğrenilen, sosyalleşme sürecinde kazanılan özellikler bakımından insanlar arasında gözlenen farklılıklardır (Dökmen, 2004). Çocuğun toplumsallaşma sürecinde öğrendiği, yetiştiği kültürün cinsiyetlerine “uygun” bulduğu duygu, tutum, davranış ve roller arasındaki farklılıklar toplumsal cinsiyet farklılıkları olarak ele alınır.

I.1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (Gender Equality)

Toplumsal cinsiyette eşitlik (gender equality); fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetleri elde etmede bireyin cinsiyeti nedeniyle herhangi bir ayrımcılığa uğramaması demektir. Toplumsal cinsiyet eşitliği” yasalar önünde kadın ve erkeğe eşit davranılması; aile ve toplum içinde kadın ve erkeğin kaynaklardan, fırsatlardan ve hizmetlerden eşit biçimde yararlanmaları olarak da tanımlanmaktadır (Demirel, 2005; Dökmen, 2004). Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler; hakların kullanımında, kaynaklara ulaşmada, çalışma yaşamında, sağlık hizmetlerine erişebilmede, sosyal ve siyasal yaşamda kadına yönelik eşitsizlikler olarak kendini göstermektedir.

(Akın ve Demirel, 2003:75; Demirel, 2005; Türmen, 2003; WHO, 1998; Zeyneloğlu, 2008)

I.1.4. Toplumsal Cinsiyette Hakkaniyet (Gender Equity)

Toplumsal cinsiyette hakkaniyet (gender equity); kadın ve erkeğin farklı gereksinimi ve güçlerinin olduğu, bu farklılıkların belirlenerek her iki cinsiyet arasındaki dengeyi düzeltecek şekilde gerekenlerin yapılması anlamına gelmektedir. Toplumsal cinsiyette hakkaniyet; kadın ve erkek arasında sorumlulukların ve fırsatların adil bir biçimde dağıtılması olarak da tanımlanmaktadır. (Akın ve Demirel, 2003:75; Demirel, 2005; Türmen, 2003; WHO, 1998).

2.2. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar

Toplumsal cinsiyetin kazanımıyla ve cinsiyetler arası farklılıkların açıklanmasına ilişkin çeşitli kuramlar vardır. Bunlar; Psikanalitik kuram, bilişsel gelişim kuramı, sosyal öğrenme kuramı ve toplumsal cinsiyet şema kuramıdır. Bu farklı kuramlar birbirlerini yanlışılamaz, aynı davranışın farklı yönlerine ışık tutarlar. Bazı yönlerden çelişir gözükseler bile çoğu zaman birbirlerini tamamlarlar (Dökmen, 2004).

I.2.1. Psikanalitik Kuram

Freud'un görüşlerine dayanan psikanalitik yaklaşım, toplumsal cinsiyetin gelişimine ilişkin olarak getirilen ilk kuramsal açıklamalardan biridir. Freud'un kuramında toplumsal cinsiyetin kazanılmasında üç dönem görülür. İlki oral ve anal dönemleri içeren, çocukların cinsiyetler arasındaki farklılıkların farkında olmadığı dönemdir. Doğumdan itibaren kız çocuklarının (klitoris nedeniyle) da erkek çocukların (penisleri nedeniyle) da cinsiyetleri erkektir ve toplumsal cinsiyetleri erkeksidir. Ayrıca kız ve erkek çocukların anneleriyle olan ilişkileri karşı cins ilişkisidir. İkinci dönem çocukların cinsiyetler

arasındaki farklılıkları anlamaya başladıkları 18-24.aylarda başlar. Çocukların 5 yaş civarında da cinsel kimlikleri oluşmaya başlar. Freud'a göre, erkeklik merkezdedir ve sevgi objesi annedir. Çocuklar için cinsiyet farkını penis yaratmaktadır. Bu dönemde erkek çocuklar kızların penise sahip olmadıklarını görür ve bu organı kaybetmekten korkarlar. Ayrıca cinsel ilgilerini annelerine yönlendirirlerse babalarının onları kastre edeceğinden korkmaktadırlar. Kız çocukları ise, penise sahip olmadıklarını görüp kıskanma duygularıyla bu eksikliği telafi etmek ister ve gizliden gizliye bir gün bir penise sahip olacaklarını umarlar (elektra kompleksi). Kız çocukları bu dönemde anneden uzaklaşıp babaya yönelirler. Son dönem olan ödipal dönemde ise; erkek çocuklar kastrasyon korkusuyla babalarıyla olan çekişmelerden vazgeçer, babalarıyla özdeşleşirler. Kız çocukları ise, babalarıyla kadınsı bir ilişki içine girip ondan bir bebek sahibi olmayı istemeye başlar. Freud'un kuramına göre; kız çocukları anneleriyle özdeşleşmeye zorunlu olmadıkları için süperegoları erkek çocukları kadar gelişmemiştir. Bu nedenle kadınlar hem cinsel hem de ahlaki olarak erkekler kadar üstün değillerdir (Basow, 1992; Dökmen, 2004; Lindsey,2015; Staggenborg, 1998).

Freud'un bu kuramı, ilk dönemden itibaren eleştirilmiştir. Özellikle kızların penisleri olmayışına tepkileri (penis kıskançlığı), erkeklerin vajinalarının olmayışına tepkileri (rahim kıskançlığı), kızların süperegolarının erkek çocuklarıinkinden daha zayıf oluşu gibi görüşleri sorgulanmıştır.

Ericson ise, kadınların penis kıskançlığı geliştirmediklerini, aksine vücutlarından hoşnut olduklarını ama erkeklerin doğurgan kadının yaratıcılık yeteneğini kıskandıklarını ileri sürmüştür (Dökmen, 2004).

I.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Kuramın orijinali Bandura (1977) tarafından, öğrenmenin sosyal etkilerinin

ortaya konması amacıyla geliştirilmiştir. İki çeşit öğrenme süreci vardır; Edimsel koşullama ve model alma-taklit. Edimsel koşullama ile öğrenmede; çocuğun cinsiyetine uygun olan davranış ödüllendirilerek pekiştirilmekte böylece davranışın gelecekte tekrarlanma olasılığı artmaktadır. Aksi şekilde cinsiyete uygun olmayan davranış da cezalandırılmaktadır. Model alma ve taklit ile öğrenmede ise; gözlenen figürler model alınır ve bu modellerin davranışları taklit edilir. Cinsiyet rollerinin kazanılmasında kız çocuklar annelerini ve kadın figürlerini, erkek çocuklar da babalarını ve erkek figürlerini taklit etmektedirler. Bu kurama göre; cinsiyet rol beklentilerinin tanımlandığı ve katı olarak uygulandığı toplumlarda rol modellerinin varlığı ve edimsel koşullanma sonucunda geleneksel cinsiyet rolleri bir kuşaktan diğerine aktarılmaktadır (Basow, 1992; Dökmen, 2004; Lindsay, 2015; Staggenborg, 1998).

1.2.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramına göre; toplumsal cinsiyet rollerinin elde edilmesi üç dönemde olmaktadır. Cinsiyeti etiketleme döneminde (2- 3,5 yaş arası); çocuklar kız ya da erkek olduklarını bilebilirken cinsiyetin kalıcılığını ve değişmezliğini henüz ayırtamamışlardır. Örneğin; bir kız çocuğu büyüünce baba olacağını söyleyebilir. Cinsiyetin kararlılığı döneminde (3,5- 4,5 yaş arası); çocuklar bir kişinin cinsiyetinin sürekliliğini anlamaya başlamışlardır. Ancak yine de fiziksel özelliklerden etkilenmektedirler. Örneğin; bir kız çocuğu saçını kesince erkek çocuğu olacağını sanabilir. Cinsiyetin değişmezliği döneminde ise; çocuklar cinsiyetlerine uygun davranışlar göstermektedirler, çocuklar cinsiyetin değişmezliğini ve cinsiyetin fiziksel görünüm ne olursa olsun değişmeyeceğini anlamışlardır. Ödüllendirildikleri için değil de cinsiyetleriyle tutarlı olduğu için cinsiyetlerine uygun davranışlar sergilemektedirler (Basow, 1992; Dökmen, 2004; Staggenborg, 1998; Yee ve Brown, 1994).

I.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Bu kuram sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramlarının temel görüşlerini birleştirir. Pek çok kültürde kadınsı ve erkeksi kişilik özellikleri belirlenmiş, kadın ve erkeğin toplumdaki yeri, yapabileceği işler ve faaliyetler cinsiyetleri temelinde ayırıştırılmış ve tanımlanmıştır. Bem'e göre, gelişen çocuk, toplumun kadınlık ve erkeklik tanımlarını öğrenir (1993). Aynı zamanda gelen her yeni bilgiyi değerlendirir ve özümser; gelişen bir toplumsal cinsiyet şeması aracılığıyla gelen bilgiyi kodlar ve örgütler. Bilgiyi toplumsal cinsiyet şemasına göre işleme, özellik ve davranışları "kadınsı" ve "erkeksi" kategorilerine ayırmaya yol açar. Cinsiyet tipleştirme/ayırıştırma olarak tanımlanan bu süreçte çocuğun benlik kavramı oluşur ve çocuk dünyayı algılayışında içselleştirmiş olduğu cinsiyet şemasını kullanır. Toplumsal cinsiyet şeması da bir çerçevedir. Kadın ve erkek arasındaki ayrımı vurgulayan bir kültür içinde büyüyen çocuklar, algıladıklarını bu cinsiyet çağrışımlarına göre çerçeve içine işlemeyi öğrenirler (Dökmen, 2004).

Bem, kuramına göre bir ölçek geliştirmiştir: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri; yaptığı çalışmalar sonucunda bireyleri kadınsı ve erkeksi özellikleri barındırma bakımından dört gruba ayırmıştır. Kadınsı özellikleri daha çok erkeksi özellikleri daha az taşıyanlar kadınsı; erkeksi özellikleri daha çok taşıyan kadınsı özellikleri daha az taşıyanlar erkeksi; hem kadınsı hem de erkeksi özellikleri taşıyanlar androjen; ne kadınsı ne de erkeksi özellikleri taşıyanlar ise farklılaşmamış cinsiyet tipleni olarak sınıflandırılmıştır. Bem (1981) toplumsal cinsiyetin organize edici bir ilke olarak kullanımındaki bireysel farklılıklara da değinmiştir (Smith, Noll ve Bryant 1999). Bir kısım, toplumsal cinsiyeti sosyal durumları açıklamada önemli bir faktör olarak ele alırken bir kısım ise toplumsal durumların kurulumunda toplumsal cinsiyeti tanımlayıcı bir kategori olarak daha az tercih etmektedir. Bu durumda, cinsiyet tipleni (kadınsı ve erkeksi) kişilerin bilgiyi işlemede

toplumsal cinsiyeti düzenleyici bir ilke olarak kullanma ihtimalleri androjen bireylerden daha yüksektir. Cinsiyet şemaları uyarınca hareket edenler, farkında olmaksızın yaşamları boyunca kendilerinin ve başkalarının davranışlarını bu bilişsel yapıları çerçevesinde algılayarak, düzenler ve değerlendirirler. Hem erkeksi hem de kadınsı özelliklere sahip olan androjenlerin ise daha esnek ve çeşitli durumlara karşı daha kolay uyum sağlayabilen bireyler oldukları düşünülmektedir (Damarlı, 2006; Tzuriel, 1984).

I.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Etkileyen Faktörler

Çocukların toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumlarının gelişimde etkisi olan faktörlerin; aile, ebeveynlerin öğrenim düzeyi ve anne çalışma durumu, aile ortamı, kardeş ve arkadaş grupları, öğretmenler ve ders kitapları ile kitle iletişim araçları olduğu belirtilmektedir. (Aşılı, 2001; Basow, 1992; Baykal, 1998; Burt ve Scott, 2002; Dökmen, 2004; Girginer, 1994; Lindsey, 2015; Staggenborg, 1998; WHO, 1998).

I.3.1. Aile Ortamı

Aile çocuğun özellikle ilk yıllarındaki toplumsallaşmasında en önemli sosyalizasyon kaynağıdır. Burada çocuk kimliğini kazanır, dil öğrenir ve ebeveynleri, kardeşleri ve diğerleri ile etkileşim normlarını anlamaya başlar (Beal, 1994; Yögev, 2006). Ailedeki ilk sosyalizasyon deneyimleri, daha sonraki süreçte de etkisini devam ettirir. İlerleyen dönemde farklı ajanlarla etkileşim kurulsa dahi sosyalizasyondaki değişimler bu ilk deneyimler temelinde olacaktır (Yögev, 2006).

Bireyler toplumsal cinsiyete uygun davrandıklarında desteklenirler. Yeni doğan bebeğin cinsiyeti tek başına bir değişken değilken, davranışlardaki farklılık ile bu süreç başlamaktadır. Kız çocuklarına yönelik daha hassas olma onların daha pasif ve kontrol edilir olma beklentisine sebep olur ve beklentiler ödüle dönüşür, böylece kız çocukların pasif olmanın faydalarını öğrenmektedirler (Lindsey, 2015).

I.3.2. Ebeveynlerin Öğrenim Düzeyi ve Annenin Çalışma Durumu

Ebeveynlerin öğrenim düzeyi ve annelerinin çalışma durumları çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden biridir. Çocukların anne ve babalarının öğrenim düzeyi arttıkça daha eşitlikçi tutumlara sahip olmaktadır. Özellikle eğitilmiş ve bilinçli ebeveynler kız ve erkek çocuklarının karşı cinse özgü davranış ve ilgi alanlarına yönelmelerini daha kolay kabul etmektedir. Lise ve üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda, anneleri çalışan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi rolleri benimsedikleri saptanmıştır. Ayrıca toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin öğrencilerin anneleri ile aynı rollere sahip oldukları da gözlemlenmiştir (Crouter, Head ve McHale 2001; Zeyneloğlu, 2008).

I.3.3. Arkadaşlar

Ailede kurulan toplumsal cinsiyet merkezli modellerin, dışarıdaki dünyada da mevcut olduğunu çocuklar gözleyerek fark ederler. Çocuklar arasındaki oyunlar ve aktiviteler toplumsal cinsiyet rollerinin yansıması niteliğindedir. Erkek oyunları daha karışık, rekabetçi, kurallarla düzenlenmiş ve farklı rollere izin verirken, aynı zamanda kızların oyunlarına göre daha fazla katılımcıya sahiptir. Kızlar ise daha düzenli, az kişiden oluşan ve minimum rekabet içeren, ip atlama, sek sek gibi oyunlar oynarlar. Ergenlik öncesi dönemde erkek çocuklar daha geniş ve yüzeysel ilişkilere sahipken kız çocuklarının arasındaki ilişkiler daha samimi ve içtendir (Yogev, 2006).

I.3.4. Okul

Okul, sosyalizasyonun önemli bir diğer ajanıdır. Okul bireylerin yaşamında ve toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılıp sürdürülmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Öğretmenlerin davranışları farkında olmadan cinsiyete göre farklılık göstermektedir

(Duffy, Warren ve Walsh, 2001).

Çocuklar küçük yaşta okula başladıklarında önlerinde çok daha fazla örnek vardır. Toplumun cinsel rol beklentilerini öğrenmeye ve bunlara uygun olarak davranmaya başlarlar (Powell, 1993; Akt. Bayhan, 2002).

Öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımı, erkek öğrencileri gelecek iş yaşamına hazırlayıp, daha aktif ve girişken bireyler olmalarını desteklerken; kız çocuklarını daha çok ev işlerinde ve çocuk bakımı gibi konularda iyi olmaya teşvik etmektedir (Yogev, 2006). Ders kitapları da çoğunlukla bu yaklaşımı destekler niteliktedir.

1.3.5. Kitle İletişim Araçları

Yaşamımızın vazgeçilmez unsurlarından biri kitle iletişim araçları ve medyadır. Pek çok algımız büyük ölçüde medya tarafından biçimlendirilir. Kitle iletişim araçları televizyon ile sınırlı olmamakla birlikte, en etkili televizyondur. Televizyon çocukların gerçekleri algıladıkları, davranışları deneme ve pekiştirme yapmaksızın gözleyerek öğrendikleri bir araçtır. Sosyal öğrenme kuramında belirtildiği gibi gözlenen modeller örnek alınarak davranışlarını taklit etme yoluna gidilir. Televizyon bu şekilde çocukların tutumlarını da şekillendirmektedir. Televizyon programlarında erkek karakterlere daha çok yer verildiği ve televizyonda yer alan kadın ve erkek karakterlerin geleneksel cinsiyet rollerine uygun davrandıkları dikkati çekmektedir. Bu nedenle literatürde televizyon seyreden çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel rollere sahip oldukları belirtilmektedir (Basow, 1992; Burt ve Scott, 2002; Coşgun, 2002; Lindsey, 2015; Zeyneloğlu, 2008).

1.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Toplumsal Yaşama Yansımaları

Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkeğin toplumsal yaşamına dair etkileri; bireyin aile, eğitim, iş ve sosyal yaşamında ve meslek seçiminde farklılıklar

göstermektedir (Akın ve Demirel, 2003:75; Dökmen, 2004; Lindsay, 1990; Türmen, 2003). Kamusal alanda çalışma ve politika “doğal” olarak erkek; ev işleri ve aile ile ilgili özel alanlar “doğal” olarak kadın işi olarak görülmektedir (Akın ve Demirel, 2003:75).

Sanayi devrimi ve sonrasında oluşan teknolojik, ekonomik ve toplumsal değişiklikler kadınlara ev içindeki annelik ve ev kadınlığı rollerinin yanı sıra ücret karşılığı ekonomik faaliyetlere katılma olanağı sağlamış ve “ücretli kadın işgücü” kavramının doğmasına yol açmıştır. Feminist iktisat teorisi kadının işgücü piyasasındaki dezavantajlı durumunu “patriarkal (erkek egemen) sisteme” ve kadının toplum ve aile içindeki ikincil konumuna dayandırır (Parlaktuna, 2010).

Literatürde, toplumsal cinsiyet rolleri açısından kadın ve erkeğin rolleri; geleneksel ve eşitlikçi roller olarak belirlenmiştir. Geleneksel roller içerisinde kadına yüklenen roller; çocuk doğurma ve büyütme, temizlik yapma, bulaşık yıkama, yemek pişirme gibi ev işlerinden sorumlu olma, kendilerinden önce eşlerinin ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama, onların mutluluğu ve rahatı için kendi isteklerinden ödün verme, iş hayatında aktif olmama gibi eşitlikçi olmayan sorumlulukları içermektedir. Erkeklerle yüklenen geleneksel roller ise; ev dışında çalışma, aileleri için zorluklarla mücadele etme, evin geçiminden sorumlu olma, parasal kaynaklar üzerinde kontrol sahibi olma ve evin reisi olma gibi sorumluluklar yüklemektedir. Eşitlikçi roller ise; aile, mesleki, evlilik, sosyal ve eğitim yaşamında kadın ve erkeğin sorumlulukları eşit olarak paylaşmaları olarak belirtilmektedir (Akın ve Demirel, 2003:75; Attanpola, 2003; Dökmen, 2004; Kimberly ve Mahaffy, 2002; Lindsay, 2015). Ekonomide çalışma yaşamı olarak tanımlanan alanlarda, geleneksel olarak “örtülü bir şekilde” özne olarak erkek cinsiyeti ele alınmaktadır. Ücretli işgücü piyasalarında aynı mesleği yürüten kadın ve erkekten, erkek olan tercih edilmektedir. Kadın için “anne” ve “eş” şeklinde çizilen toplumsal cinsiyet rolü ve kadın

ve erkeğe ait işlerin ne olduğuna dair toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadın ve erkek işgücünün farklı mesleklere yönelmesine ülkeden ülkeye ve işten işe değişebilen “mesleki cinsiyet ayrımcılığına” yol açmakta, kadınların “yatay” ve “dikey” ayrımcılığa uğramalarına neden olmaktadır (Özvarış, 2015).

Bütün toplumlarda ev işleri ve çocuk bakımı kadınların temel sorumlulukları kabul edilirken, evin ekmeğinin kazanılması erkeklerin temel sorumluluğu olduğu düşünülmektedir. Bu teori, mesleki katmanlaşmayı yatay ve dikey olarak iki boyutta ele almaktadır. Yatay meslek ayrımcılığı; kadınların erkeklere göre düşük statülü ücretli, geçici, güvencesiz olan niteliksiz işlerde çalışması ve mesleklerin yatay olarak katmanlaşarak “kadın işi” ve “erkek işi” olarak ikiye ayrılması anlamına gelmektedir. Dikey meslek ayrımcılığı ise; kadınların sahip oldukları mesleklerde erkeklere göre eşit olmayan konumlarda çalışması, aynı donanıma sahip olan kadın ve erkeğin aynı meslekte farklı iş pozisyonlarında yer alması dikey katmanlaşma olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, bugün kadınların sosyal ve ekonomik yaşamda aldıkları roller artmış olsa da o iş kolunda üst yönetim kademelerine erkekler kadar ulaşamadıkları görülmektedir. Cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılık konusu olan bu durum “cam tavan” kavramı ile açıklanmaktadır (Parlaktuna, 2010).

Görüldüğü gibi, toplumsal cinsiyet rollerinin toplumsal yaşama ilişkin yansımaları, geleneksel ve eşitlikçi roller olarak kadın ve erkeklerin yaşamını farklı yönlerden şekillendirmektedir. Toplumsal yaşamın çoğu alanında kadına ve erkeğe yüklenen bu roller ise; erkeğe kadından daha fazla değer veren bir eşitsizlik modelinin sürmesine neden olmaktadır. Kadının toplumsal statüsü ile doğrudan ilgili olan bu durum, kadınların her alandaki insan haklarından, erkeklerle eşit ölçüde yararlanmalarını engellemektedir. Kadının toplumsal statüsünü belirleyen eğitim, çalışma yaşamı, siyaset ve

karar alma mekanizmalarına katılım ve yasal haklar açısından kadınların maruz kaldıkları tüm bu toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri sağlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir (Akın ve Demirel, 2003:75; Türmen, 2003).

I.4.1. Dünyada ve Ülkemizde Toplumsal Cinsiyet

Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar, çalışan nüfusun üçte birine, dünya gelirinun 10'da birine, yeryüzündeki mal varlığının 100'de birine sahiptir. Bugün dünyadaki yoksulların %70'ini kadınlar oluşturmaktadır (United Nations (UN), 2000). Kadın ve kız çocuklarına aile ve toplum tarafından verilen daha düşük değer, dünya istatistiklerinde "okur-yazarlık" durumunda belirgin olarak kendini göstermektedir. Dünyada bu gün hala ilkokula başlamayan 130 milyon çocuğun 2/3'sini kız çocukları oluşturmaktadır. Ayrıca, hala bir erkeğe karşı iki kadın okuma-yazma bilmemektedir. Çalışma yaşamına katılmada kadınların eşit olmayan durumunu ve ev içindeki düşük statülerini belirleyen önemli bir neden olan cinsiyetler arasındaki eşitsizlik, hem zengin, hem de yoksul ülkelerde mevcuttur. Bunun yanı sıra, kadınlar, kullanılan oyların yarısına sahip oldukları halde, tüm dünyada parlamentolarda %14 kabinelerde bakan olarak sadece %6 koltuğa sahiplerdir (UN, 2000; Inter-Parliamentary Uniondatabase (IPU), 2015). Uluslararası Parlamenterler Birliği'nin 2015 verilerine göre, parlamentoda kadın sayısı en yüksek olan dört ülke sırasıyla; %63 ile Ruanda, %53 ile Bolivya, %49 ile Küba, %43 ile İsveç'tir. Dünyada 190 ülkenin sonuçlarının değerlendirildiği bu çalışmaya göre Türkiye 81'inci sırada yer almaktadır (IPU, 2015).

Türkiyede 2013 yılı rakamlarına bakıldığında; kadınların işgücüne katılma oranı %30.8 (Kır: %35, Kent: %28,5), görel işgücüne katılım ise 100 erkeğe karşılık 43 kadın olduğu, kadın istihdam oranının %27,1 olduğu görülmektedir (Toksöz vd., 2014). Aynı çalışmaya göre, kadınların %37'si tarım sektöründe, kırsal bölgede %66'sı ücretsiz

aile işçisi, ücretli çalışanlar ise; %48'i hizmet sektöründe ve %15'i sanayide (tekstil, hazır giyim vb.) çalışmakta olduğu saptanmıştır (Toksöz vd., 2014).

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İndeksi'nde ülkelerin anne ölüm oranı, adölesan (ergen) gebelik hızı, kadınların parlamentoda temsiliyeti, kadınların ortaöğrenime devamı, işgücüne katılımı, kontraseptif (doğum kontrol yöntemleri) kullanım hızı, antenatal (doğum öncesi) bakım, sağlık personeli yardımıyla doğum, toplam doğurganlık hızı dikkate alınarak kompozit bir indeks oluşturulmaktadır. Bu indekse göre, 2013 yılında 187 ülkenin değerlendirildiği raporda Slovenya birinci, İsviçre ikinci, Almanya üçüncü sıradayken Türkiye 69. sırada yer almaktadır.

Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Global Gender Gap) ise, Toplumsal cinsiyet eşitsizliği indeksine benzer bir şekilde, kadınların ekonomik katılımı ve ekonomik fırsatlar, kadınların politik güçlenmesi, eğitime erişimi ve sağlık alt başlıklarından oluşmaktadır. Dünya Ekonomik Forumu 2014 yılında 142 ülkeyi incelediği "Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu" Raporu'nda, Türkiye 142 ülke arasında 125. Sırada yer almıştır (WHO, 2014).

II. GEREÇ VE YÖNTEM

II. 1. Araştırmanın Şekli

Araştırma, Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören birinci ve son sınıf öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

II. 2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda Ebelik, Hemşirelik, Sağlık Kurumları İşletmeciliği ve Sosyal Hizmetler bölümleri bulunmaktadır. Ebelik Bölümü'nde 51, Hemşirelik Bölümü'nde 787, Sağlık Kurumları İşletmeciliği Bölümü'nde 81 öğrenci bulunmaktadır. Ayrıca Hemşirelik Bölümü'nde 203 birinci sınıf, 137 son sınıf olmak üzere toplam 340 öğrenci öğrenim görmektedir. Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda iki profesör, beş doçent, sekiz yardımcı doçent, sekiz öğretim görevlisi ve üç araştırma görevlisi olmak üzere 26 öğretim elemanı görev yapmaktadır.

II. 3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nün birinci sınıfında öğrenim gören 88 kız ile 115 erkek öğrenci ve son sınıfında öğrenim gören 67 kız ile 70 erkek öğrenci olmak üzere toplam 340 öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip, evrenin tamamı örnekleme alınmıştır. Araştırmanın uygulandığı tarihte derse devam etmeyen 39 öğrenciye ulaşılamadığı için 301 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma, üniversite yaşantısının ve hemşirelik eğitiminin öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünüldüğü için birinci ve son sınıfta öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır.

II.4. Araştırma Soruları

- Hemşirelik öğrenimi gören birinci ve son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasında fark var mıdır?

- Hemşirelik öğrenimi gören birinci ve son sınıf öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkiliyor mu?

II.5. Verilerin Toplanması

II.5.1. Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması

Araştırmanın verileri, Zeyneloğlu tarafından hazırlanan öğrencilere ilişkin bilgileri içeren anket formu ve öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik “Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği (TCRTÖ)” kullanılarak toplanmıştır.

II.5.1.1. Anket Formu

Zeyneloğlu tarafından hazırlanan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; öğrencilerin ve ebeveynlerinin sosyo-demografik özellikleri; yaş, medeni durum, doğum yeri, mezun olunan lise, ebeveynlerin öğrenim durumu ve çalışma durumu ile ilgili özelliklerine yönelik sorular yer almaktadır.

İkinci bölümde ise, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülen sorular (kardeş sayısı, aile tipi, şu anda halen yaşadığı yer hemşirelik mesleğini seçmesinde etkili olan kişiler ve bu mesleği seçme nedenleri) bulunmaktadır (Zeyneloğlu, S. (2008) (Ek 1).

II.5.1.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla 2008’de Zeyneloğlu tarafından geliştirilen TCRTÖ kullanılmıştır. Toplam 38 maddeden oluşan TCRTÖ “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”,

“Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” seçenekleri olan beşli likert tipi bir ölçektir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümleleri 5’den 1’e, geleneksel tutum cümleleri ise; 1’den 5’e doğru puanlandırılmıştır. Ölçeğin eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü olmak üzere beş alt boyutu vardır. Ölçeğe verilen yanıtlar her bir maddeye verilen toplam puanlar üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçeğin toplam puanı 38-190 arasında değişim göstermektedir. Ölçekten alınan en yüksek değer öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .92 olarak bulunmuştur (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011: 409-420) (EK-2). Bu araştırmadanın iç tutarlılık katsayısı .71’dir.

II.6. Araştırmanın Etik Boyutu

Veri toplama formları uygulanmadan önce 02.12.2015 tarihli ve 2015/24 sayılı karar ile Mersin Üniversitesi Sosyal ve Fen Bilimler Etik Kurulu’ndan etik kurul izni (Ek-3) ve 21.12.2015 tarihli ve 27868597-605/855 sayılı karar ile Mersin Üniversitesi Rektörlüğü Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü’nden kurum izni (Ek-4) alınmıştır. Anket formu ve TCRTÖ’nün kullanılması için Zeyneloğlu’ndan sözel izin alınmıştır.

Örnekleme kapsamına alınan öğrencilere araştırmacı tarafından araştırmanın amacı açıklanarak, araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve istediklerinde araştırmadan çekilebilecekleri belirtilerek sözel onamları alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere araştırmacı tarafından araştırmanın amacı ve yöntemi açıklanarak yazılı onamları alınmıştır (Ek 5). Araştırma süresince öğrencilerin istedikleri takdirde araştırmacıya ulaşabilmeleri için araştırmacının iş adresi, e-mail adresi, iş yeri, ev ve cep telefonu numaraları öğrencilere verilmiştir.

II.7. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Anket formunda yer alan sorular daha önce Zeyneloğlu tarafından çeşitli araştırmalarda kullanıldığından ön uygulama yapılmamıştır. Veri toplama araçları Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nün birinci ve son sınıfında öğrenim gören toplam 301 öğrenciye uygulanmıştır.

Araştırmanın örneklem kapsamına alınan öğrencilere, anket formu ve TCRTÖ 21-30 Aralık 2015 tarihleri arasında uygulanmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanmasına sınıflarda derse ara verildiğinde başlanmış ve dersin sorumlu öğretim elemanından sözel izin alınarak dersin ilk 5-10 dakikalık süresi kullanılmıştır. Öğrencilerin veri toplama araçlarını bireysel olarak doldurmaları sağlanmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanması yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

II. 8. Verilerin Değerlendirilmesi

Bu araştırmadan elde edilen veriler araştırmacı tarafından kodlandıktan sonra SPSS for Windows 11.5 (Statistical Package for Social Sciences) bilgisayar programına aktarılmış ve gerekli analizler bu programda yapılmıştır. Araştırmada öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri bağımsız değişken, TCRTÖ puanları ise, bağımlı değişkenleri oluşturmaktadır. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyi için $p < 0,05$ değeri kabul edilmiştir.

Araştırmada kullanılan TCRTÖ'ye verilen yanıtlar her bir maddeye verilen toplam puanlar üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçekte yer alan maddeler “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” seçenekleri olan 5’li likert tipi bir ölçek ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin ölçekten alabilecekleri maksimum puan “190”, minimum puan ise “38”dir. Ölçekten alınan en yüksek değer öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel

tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekte toplumsal cinsiyet rolleri; eşitlikçi cinsiyet rolü (5, 16, 21, 26, 33, 9, 14, 24 no'lu maddeler), kadın cinsiyet rolü (35, 37, 1, 25, 46, 23, 6, 19 no'lu maddeler), evlilikte cinsiyet rolü (17, 3, 18, 32, 10, 45, 7, 12 no'lu maddeler), geleneksel cinsiyet rolü (20, 29, 30, 4, 8, 13, 40, 28 no'lu maddeler), erkek cinsiyet rolü (43, 42, 36, 44, 34, 47 no'lu maddeler) olmak üzere beş boyutta incelenmektedir. Buna göre eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü boyutlarının alabileceği maksimum puan "40", minimum puan ise "8"dir. Erkek cinsiyet rolü boyutunun alabileceği maksimum puan "30", minimum puan ise "6"dır.

Sürekli ölçümlere ait normallik kontrolleri Shapiro Wilk testi ile test edilmiş ve normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Sosyo demografik özelliklere göre alt ölçek puanları ve toplam puan arasındaki farklılıklar için Kruskal Wallis testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler olarak ortanca, minimum ve maksimum değerler ve yüzdeler kullanılmıştır.

II.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmaya katılmayı kabul etmeyen,
- Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nün ikinci ve üçüncü sınıfında öğrenim gören öğrenciler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

III. BÖLÜM

BULGULAR

Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu hemşirelik birinci ve son sınıf öğrencilerinin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve tutumları etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla, 301 hemşire öğrenci ile yapılan çalışmadan elde edilen bulgular üç grup altında verilmiştir.

1. Grup: Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular,
2. Grup: Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebilecek bazı bağımsız değişkenlere ilişkin bulgular,
3. Grup: Birinci ve son sınıf öğrencilerinin TCRTÖ ve alt boyutlarından aldıkları puan ortancaları ve TCRTÖ'den aldıkları puan ortancalarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülen faktörler ile ilişkisine yönelik bulgular.

III.1.Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımları

n= 301		
ÖĞRENCİLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	SAYI	%
	n	
Sınıf		
Birinci sınıf	193	64,1
Son sınıf	108	35,9
Yaş		
20 yaş ve altı	174	57,9
20 yaş ve üzeri	127	42,1
Cinsiyet		
Kadın	148	49,2
Erkek	153	50,8
Mezun Olduğu Lise		
Süper/anadolu/fen lisesi	166	55,1
Düz lise	135	44,9
Kardeşinin Olma Durumu		
Var	291	96,7
Yok	10	3,3
Kardeş Sayısı (n= 291)*		
Tek kardeş	55	18,9
İki kardeş	59	20,3
Üç ve daha fazla kardeş	177	60,8
Aile Tipi		
Çekirdek aile	242	80,4
Geniş aile	59	19,6

* Bu soruyu sadece kardeşi olan öğrenciler cevaplamıştır.

Tablo 3.1.1'de öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı verilmiştir. Tablo incelendiğinde; öğrencilerin %64,1'inin birinci sınıfta, %35,9'unun son sınıfta öğrenim gördükleri belirlenmiştir. Öğrencilerin %57,9'unun 20 yaş ve altında, %42,1'inin ise 20 yaş ve üstünde oldukları saptanmıştır. Öğrencilerin yarısına yakınının (%49,2) kadın, yarısının (%50,8) erkek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının süper/anadolu/fen lisesinden

(%55,1) mezun oldukları saptanmıştır. Kardeşi olan öğrencilerin (%96,7) %60,8'i üç ve daha fazla kardeşe ve %80,4 gibi önemli bir kısmı çekirdek aileye sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 3.1.2. Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Özelliklerinin Dağılımları

n= 301		
ÖĞRENCİLERİN DOĞDUKLARI VE YAŞADIKLARI YERLERE İLİŞKİN ÖZELLİKLER	SAYI n	%
Doğum Yeri		
Karadeniz Bölgesi	2	0,7
Batı Anadolu Bölgesi	6	2,0
Orta Anadolu Bölgesi	11	3,7
Akdeniz Bölgesi	135	44,8
Doğu Anadolu/Güneydoğu Anadolu Bölgesi	147	48,8
İlkokulu Bitirinceye Kadar En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Yeri		
Karadeniz Bölgesi	3	1,0
Batı Anadolu Bölgesi	11	3,7
Orta Anadolu Bölgesi	9	9,0
Akdeniz Bölgesi	141	46,8
Doğu Anadolu/Güneydoğu Anadolu Bölgesi	137	45,5
Şu Anda (Halen) Yaşadığı Yer		
Yurtta	147	49,9
Birinci derece yakınları ile	93	29,8
Tek başına/arkadaşları ile evde	61	20,3

Tablo 3.1.2'de öğrencilerin doğdukları ve yaşadıkları yerlere ilişkin özelliklerinin dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin doğum yerlerine ilişkin bulgular incelendiğinde; öğrencilerin %48,8'inin doğu anadolu/güneydoğu anadolu bölgesinde, %44,8'inin ise akdeniz bölgesinde doğduklarını ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin %46,8'inin ilkokulu bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yerinin akdeniz bölgesi olduğu saptanmıştır. Araştırmamıza katılan öğrencilerin %49,9'unun şu anda yurtta yaşadığı, %29,8'inin birinci dereceden yakınlarıyla beraber kaldığı ve %20,3'ünün ise tek başına ya da arkadaşları ile birlikte evde kaldıkları belirlenmiştir.

Tablo 3.1.3. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Öğrenim ve Çalışma Durumlarına İlişkin Özelliklerinin Dağılımları

		n=301	
EBEVEYNLERİN BAZI ÖZELLİKLERİ	SAYI n	%	
Anne Öğrenim Düzeyi			
Okuryazar olmayan	90	29,9	
Okuryazar	28	9,3	
İlkokul mezunu	107	35,6	
Ortaokul mezunu	22	7,3	
Lise mezunu	47	15,6	
Üniversite mezunu	7	2,3	
Baba Öğrenim Düzeyi			
Okuryazar olmayan	34	11,3	
Okuryazar	14	4,7	
İlkokul mezunu	128	42,5	
Ortaokul mezunu	44	14,6	
Lise mezunu	51	16,9	
Üniversite mezunu	30	10,0	
Anne Çalışma Durumu			
Çalışıyor	44	14,6	
Çalışmıyor	257	85,3	
Baba Çalışma Durumu			
Çalışıyor	298	99,0	
Çalışmıyor	3	1,0	

Öğrencilerin ebeveynlerinin öğrenim düzeyi ve çalışma durumlarına ilişkin özelliklerinin dağılımı Tablo 3.1.3'de verilmiştir. Tablo incelendiğinde, öğrencilerin annelerinin %35,6'sının ilkokul mezunu, sadece %2,3'ünün üniversite mezunu oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin annelerinin %29,9'unun ise, okuryazar olmaması dikkat çekici bir bulgudur. Öğrencilerin babalarının öğrenim düzeyi incelendiğinde, %42,5'inin ilkokul mezunu, %10,0'unun ise, üniversite mezunu oldukları belirlenmiştir. Araştırmamıza katılan öğrencilerin annelerinin %14,6'sının, babalarının ise, tamamına yakınının (%99,0) herhangi bir işte çalıştıkları saptanmıştır.

III.2. Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Etkileyebilecek Bazı Değişkenlere İlişkin Bulgular

Tablo 3.2.1. Öğrencilerin Hemşirelik Mesleğini Seçmelerinde Etkisi Olan Kişiler ve Mesleği Seçme Nedenlerine Göre Dağılımları

ÖĞRENCİLERİN HEMŞİRELİK MESLEĞİNİ SEÇMELERİNDE ETKİSİ OLAN KİŞİLER VE MESLEĞİ SEÇME NEDENLERİ	n=301	
	SAYI	%
	n	
Hemşirelik Mesleğini Seçmede Etkisi Olan Kişiler		
Kendi isteği ile seçenler	198	65,8
Başkalarının etkisi ve isteği ile seçenler	103	34,2
Hemşirelik Mesleğini Seçme Nedenleri		
İş bulma kolaylığı	195	64,8
Mesleği sevme	73	24,2
Hemşirelik bilimi için yeterli puanı alma	33	11,0

Tablo 3.2.1’de öğrencilerin hemşirelik mesleğini seçmelerinde etkisi olan kişiler ve mesleği seçme nedenlerinin dağılımları verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %65,8’inin hemşirelik mesleğini kendi isteği ile, %34,2’sinin ise başkalarının etkisi ve isteği ile seçtiklerini belirtmektedir.

Öğrencilerin hemşirelik mesleğini seçme nedenleri incelendiğinde; öğrencilerin %64,8’inin iş bulma kolaylığı, %24,3’ünün mesleği sevme, %10,3’ünün hemşirelik bilimi için yeterli puanı alma gibi nedenlerle hemşirelik mesleğini seçtikleri belirlenmiştir.

III.3. Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin TCRTÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortancaları ve TCRTÖ'den Aldıkları Puan Ortancalarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Etkileyebileceği Düşünülen Faktörler ile İlişkisine Yönelik Bulgular

Tablo 3.3.1. Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin TCRTÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortancalarının Dağılımları

ÖLÇEĞİN ALT BOYUTLARI	Sayı n		Ortanca		Min-Max Puan	
	Birinci Sınıf	Son Sınıf	Birinci Sınıf	Son Sınıf	Birinci Sınıf	Son Sınıf
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	193	108	36,00	32,00	12-40	11-40
Kadın Cinsiyet Rolü	193	108	30,00	26,00	17-40	15-40
Evlilikte Cinsiyet Rolü	193	108	37,00	23,00	18-40	16-40
Geleneksel Cinsiyet Rolü	193	108	32,00	25,00	16-40	14-40
Erkek Cinsiyet Rolü	193	108	25,00	22,00	14-30	12-30
TCRTÖ Toplam Puanı	193	108	160,00	133,00	94-190	77-172

Tablo 3.3.1'de birinci sınıf ve son sınıf öğrencilerinin TCRTÖ ve alt boyutlarından aldıkları puan ortancalarının dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin TCRTÖ'den alabilecekleri maksimum puan "190"dır. Bu değer, öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ'den alabilecekleri minimum puan "38"dir. Bu değer ise, öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan birinci sınıf öğrencilerinin TCRTÖ toplam puan ortancası 160,00 TCRTÖ'den aldıkları minimum puan

“94”, maksimum puanın ise, “190” olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan son sınıf öğrencilerinin TCRTÖ toplam puan ortancası ise 133,00, TCRTÖ’den aldıkları minimum puan “77”, maksimum puanın ise, “172” olduğu belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen bu sonuç, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

“Eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutu; “evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir”, eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır”, çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir”, “ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır” vb. tutum ifadelerini içermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri maksimum puan “40”dır. Bu değer, öğrencinin eşitlikçi cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri minimum puan ise “8” dir. Bu değer ise, öğrencinin eşitlikçi cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde; araştırmaya katılan birinci sınıf öğrencilerinin “eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutunun ortancasının 36,00 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum “40”, minimum “12” puan aldıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan son sınıf öğrencilerinin “eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutunun ortancasına bakıldığında ise, öğrencilerin puan ortancasının 32,00 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum “40”, minimum “11” puan aldıkları belirlenmiştir.

“Kadın cinsiyet rolü” alt boyutu; “erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır”, bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir”, bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşmalıdır”, kadının temel görevi anneliktir” vb. tutum ifadelerini içermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “kadın cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri maksimum puan “40”dır. Bu değer, öğrencinin kadın cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip

olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ'nün "kadın cinsiyet rolü" alt boyutundan alabilecekleri minimum puan ise, "8" dir. Bu değer, öğrencinin kadın cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan birinci sınıf öğrencilerinin "kadın cinsiyet rolü" boyutuna ilişkin puan ortancasının 30,00 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum "40", minimum "17" puan aldıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan son sınıf öğrencilerinin "kadın cinsiyet rolü" alt boyutunun ortancasına bakıldığında ise, öğrencilerin puan ortancasının 26,00 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum "40", minimum "15" puan aldıkları saptanmıştır.

"Evlilikte cinsiyet rolü" alt boyutunda; "erkeğin evde her dediği yapılmalıdır", evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur", "bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır", evlilikte kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir" vb. tutum ifadeleri yer almaktadır. Öğrencilerin TCRTÖ'nün "evlilikte cinsiyet rolü" alt boyutundan alabilecekleri maksimum puan "40"dır. Bu değer, öğrencinin evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ'nün "evlilikte cinsiyet rolü" alt boyutundan alabilecekleri minimum puan ise, "8"dir. Bu değer, öğrencinin evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada birinci sınıf öğrencilerinin "evlilikte cinsiyet rolü" alt boyutunun ortancasının 37,00 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum "40", minimum "18" puan aldıkları belirlenmiştir. Araştırmada son sınıf öğrencilerinin "evlilikte cinsiyet rolü" alt boyutunun ortancasının ise 23,00 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum "40", minimum "16" puan aldıkları saptanmıştır.

"Geleneksel cinsiyet rolü" alt boyutu ise; "kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir", kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayırılır", erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır", erkeğin en

önemli görevi evini geçindirmektir” vb. tutum ifadelerini içermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri maksimum puan “40”dır. Bu değer, öğrencinin geleneksel cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri minimum puan ise, “8” dir. Bu değer ise, öğrencinin geleneksel cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Birinci sınıf öğrencilerinin “geleneksel cinsiyet rolü” boyutuna ilişkin puan ortanca, maksimum ve minimum puanları incelendiğinde; öğrencilerin “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutunun ortancasının 32,00 maksimum puanın “40” ve minimum puanın ise “16” olduğu saptanmıştır. Son sınıf öğrencilerinin “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutunun ortancasının ise 25,00, maksimum puanın “40” ve minimum puanın ise “14” olduğu belirlenmiştir.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği’nin son alt boyutu olan “erkek cinsiyet rolü” boyutunda ise; ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir”, “bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir”, “evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır”, “erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır” vb. tutum ifadeleri yer almaktadır. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “erkek cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri maksimum puan “30”dur. Bu değer, öğrencinin erkek cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “erkek cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri minimum puan ise, “6”dır. Bu değer, öğrencinin erkek cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan birinci sınıf öğrencilerinin “erkek cinsiyet rolü” alt boyutunun ortancasının 25,00 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum “30”, minimum “14” puan aldıkları belirlenmiştir. Son sınıf öğrencilerin “erkek cinsiyet rolü” alt boyutunun ortancasının ise 22,00 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum “30”, minimum “12” puan aldıkları belirlenmiştir.

Bu araştırmada araştırmaya katılan hemşirelik birinci ve son sınıf üniversite öğrencilerinin TCRTÖ ile TCRTÖ alt boyutlarından aldıkları puan ortancaları incelendiğinde; öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

III.3.1. Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin TCRTÖ'den Aldıkları Puan Ortancalarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Etkileyebileceği Düşünülen Faktörler ile İlişkisi

Tablo 3.3.2.1. Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortancalarının Dağılımları

n=301						
Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri	Sayı	Ortanca	Min	Max	İstatistiksel Değerler	
	n				Z	p
Sınıf					Z	p
Birinci sınıf	193	160,00	94	190	-2,612	0,009
Son sınıf	108	133,00	77	172		
Yaş					Z	p
Birinci sınıf						
20 yaş ve altı	122	157,00	81	187	0,067	0,443
20 yaş ve üzeri	71	156,00	86	164		
Son sınıf						
20 yaş ve altı	52	138,00	77	190	0,061	0,314
20 yaş ve üzeri	56	136,00	96	185		
Cinsiyet					Z	p
Birinci sınıf						
Kadın	88	152,00	91	185	-1,851	0,002
Erkek	105	161,00	99	190		
Son sınıf						
Kadın	60	120,00	88	190	0,425	0,004
Erkek	48	131,00	96	190		
Mezun Olduğu Lise					Z	p
Birinci sınıf						
Süper/anadolu/fen lisesi	81	158,00	81	187	0,402	0,688
Düz lise	112	156,00	95	190		
Son sınıf						
Süper /anadolu/fen lisesi	85	123,00	83	190	0,351	0,525
Düz lise	23	121,00	112	190		
Kardeş Sayısı (n= 291)					KW	p
Birinci sınıf						
Bir kardeş	21	150,00	86	176	3,428	0,213
İki kardeş	24	153,00	91	190		
Üç ve daha fazla kardeş	145	154,00	110	182		

Son sınıf						
Bir kardeş	34	122,00	112	188	0,088	0,213
İki kardeş	35	126,00	98	190		
Üç ve daha fazla kardeş	32	130,00	99	190		
Aile Tipi				Z	p	
Birinci sınıf						
Çekirdek aile	176	160,00	95	190	0,697	0,004
Geniş aile	17	147,00	88	184		
Son sınıf						
Çekirdek aile	66	136,00	84	176	1,569	0,521
Geniş aile	42	125,00	91	186		

Z=Mann Whitney U Testi

KW=Kruskal Wallis Testi

Tablo 3.3.2.1’de araştırmaya katılan birinci ve son sınıf öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre TCRTÖ puan ortancalarının dağılımı verilmiştir. Tablo incelendiğinde; birinci sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortalamasının (160,00), son sınıf öğrencilerinden (157,14) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p < 0,05$).

Araştırmada birinci sınıf öğrencilerinin yaşlarının TCRTÖ puan ortancaları üzerine etkisi incelendiğinde; 20 yaş ve altı öğrencilerin TCRTÖ puan ortancaları (157,00) ile 21 yaş ve üzeri öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarının (156,00) benzer olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, birinci sınıf öğrencilerinin yaşlarına göre TCRTÖ puan ortancalarının dağılımı arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur ($p > 0,05$). Son sınıf öğrencilerinin yaşlarının TCRTÖ puan ortancaları üzerine etkisi incelendiğinde; 20 yaş ve altı öğrencilerin TCRTÖ ortancaları (138,00) ile 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortancalarının (136,00) benzer olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, son sınıf öğrencilerinin yaşlarına göre TCRTÖ puan ortancalarının dağılımı arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz

bulunmuştur ($p>0,05$).

Birinci sınıf erkek öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarının (161,00), kız öğrencilerden (152,00) yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, birinci sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p<0,05$). Benzer şekilde son sınıf erkek öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarının (131,00), kız öğrencilerden (120,00) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, son sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p<0,05$).

Birinci sınıf öğrencilerinin mezun oldukları liseye göre TCRTÖ puan ortancaları incelendiğinde; düz lise mezunu olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarının (156,00), süper/anadolu/fen lisesi mezunu olanlardan (158,00) daha düşük olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, birinci sınıf öğrencilerinin mezun oldukları liselere göre TCRTÖ ortancaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$). Araştırmaya katılan düz lise mezunu son sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancası 121,00 iken, süper/anadolu/fen lisesi mezunu olanlarda bu oranın 123,00 olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, son sınıf öğrencilerinin mezun oldukları liselere göre TCRTÖ ortancaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$).

Araştırmada öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayısına göre TCRTÖ puan ortancaları incelendiğinde; bir kardeşe sahip birinci sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancaları 150,00 iken, iki kardeşe sahip öğrencilerde bu oranın 153,00, üç ve daha fazla kardeşe sahip olan öğrencilerde ise 154,00 olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, birinci sınıf öğrencilerinin sahip oldukları kardeş sayısına göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$). Bir kardeşe sahip olan son sınıf öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarının 122,00, iki kardeşe sahip öğrencilerin

TCRTÖ puan ortancalarının 126,00, üç ve daha fazla kardeşe sahip olan öğrencilerde ise bu oranın 130,00'a yükseldiği belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, son sınıf öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayısına göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$).

Araştırmada aile tipini çekirdek aile olarak ifade eden birinci sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancalarının (160,00), aile tipini geniş aile olarak belirten öğrencilerden (147,00) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, birinci sınıf öğrencilerinin aile yapılarına göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$). Aile tipini çekirdek aile olarak belirten son sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancaları 136.00 iken, aile tipini geniş aile olarak belirten öğrencilerinde bu oranın 125,00 olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, son sınıf öğrencilerinin aile yapılarına göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$).

Tablo 3.3.2.2 Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortancalarının Dağılımları

						n=301	
Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Özellikler		Sayı n	Ortanca	Min	Max	İstatistiksel Değerler	
						KW	p
Doğum Yeri							
Birinci sınıf							
Karadeniz/Batı/Orta Bölgesi	Anadolu	10	160,00	114	190	0,002	0,161
Akdeniz Bölgesi		98	159,00	108	176		
Doğu Anadolu/Güneydoğu Anadolu Bölgesi		85	158,00	128	182		
Son sınıf							
Karadeniz/Batı/Orta Bölgesi	Anadolu	9	131,00	83	177	-0,342	0,268
Akdeniz Bölgesi		37	124,00	95	190		
Doğu Anadolu/Güneydoğu Anadolu Bölgesi		55	127,00	123	190		
İlkokulu Bitirinceye Kadar En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Yeri						KW	p
Birinci sınıf							
Karadeniz/Batı/Orta Bölgesi	Anadolu	12	158,00	81	187	1,067	0,165
Akdeniz Bölgesi		101	156,00	86	164		
Doğu Anadolu/Güneydoğu Anadolu Bölgesi		80	147,00	77	190		
Son sınıf							
Karadeniz/Batı/Orta Bölgesi	Anadolu	11	132,00	96	185	0,012	0,249
Akdeniz Bölgesi		40	130,00	95	190		
Doğu Anadolu/Güneydoğu Anadolu Bölgesi		57	129,00	81	188		
Şu Anda (Halen) Yaşadığı Yer						KW	p
Birinci sınıf							
Yurt		112	158,00	93	187	-0,134	1,209
Birinci derece yakınları ile Tek başına/arkadaşları ile evde		37	162,00	112	190		
		44	158,00	95	178		
Son sınıf							
Yurt		35	130,00	98	190	0,424	2,311
Birinci derece yakınları ile Tek başına/arkadaşları ile evde		56	133,00	96	190		
		17	129,00	83	182		

KW=Kruskal Wallis Testi

Tablo 3.3.2.2’de öğrencilerin doğdukları ve yaşadıkları yerlere ilişkin özelliklerine göre TCRTÖ puan ortancalarının dağılımı verilmiştir. Bu araştırmada karadeniz/batı/orta anadolu bölgesinde doğan birinci sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancaları (160,00) ile, akdeniz (159,00) ve doğu anadolu/güneydoğu anadolu (158,00) bölgelerinde doğan öğrencilerin puan ortancalarının benzer olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, birinci sınıf öğrencilerinin doğum yerlerine göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$). Son sınıf öğrencilerinin doğdukları yere ilişkin TCRTÖ puan ortancaları incelendiğinde; karadeniz/batı/orta anadolu bölgesinde doğan son sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancalarının (131,00), doğu anadolu/güneydoğu anadolu (127,00) ve akdeniz (124,00) bölgelerinde öğrencilerin puan ortancalarından yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, son sınıf öğrencilerinin doğum yerlerine göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$).

Araştırmada ilkokulu bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri karadeniz/batı/orta anadolu bölgesi olan birinci sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancalarının 158,00, akdeniz bölgesi olanların 156,00 ve doğu anadolu/güneydoğu anadolu bölgesi olanların ise 147,00 olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, birinci sınıf öğrencilerinin ilkokulu bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yerlerine göre TCRTÖ puan ortancalarının dağılımı arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$). İlkokulu bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri karadeniz/batı/orta anadolu bölgesi olan son sınıf öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarının 132,00), akdeniz (130,00) ve doğu anadolu/güneydoğu anadolu (129,00) bölgeleri olanlardan yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, son sınıf öğrencilerinin ilkokulu bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim

yerlerine göre TCRTÖ puan ortancalarının dağılımı arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$).

Öğrencilerin şu anda yaşadıkları yer ile TCRTÖ puan ortancaları arasındaki ilişki incelendiğinde; yurttan ve tek başına/arkadaşları ile evde yaşayan birinci sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancaları 158,00 iken, birinci derece yakınları ile yaşayan öğrencilerin puan ortancalarının 162,00 olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, öğrencilerin şu anda yaşadıkları yerlere göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$). Son sınıf öğrencilerinin şu anda yaşadıkları yer ile TCRTÖ puan ortancaları arasındaki ilişki incelendiğinde; birinci derece yakınları ile yaşayan öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarının (133,00), yurttan (130,00) ve tek başına/arkadaşları ile evde (129,00) yaşayan öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarından yüksek olduğu görülmektedir. Ancak yapılan istatistiksel değerlendirmede, son sınıf öğrencilerinin şu anda yaşadıkları yerlere göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$).

Tablo 3.3.2.3. Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin Ebeveynlerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortancalarının Dağılımları

n=301						
Ebeveynlerin Bazı Özellikleri	Sayı n	Ortanca	Min	Max	İstatistiksel Değerler	
					KW	p
Anne Öğrenim Düzeyi						
Birinci sınıf						
Okuryazar olmayan/okuryazar	72	150,00	102	190	-3,103	0,035
İlkokul/ortaokul mezunu	90	156,00	86	189		
Lise/üniversite mezunu	31	163,00	99	190		
Son sınıf						
Okuryazar olmayan/okuryazar	46	121,00	110	190	1,707	0,004
İlkokul/ortaokul mezunu	69	125,00	83	177		
Lise/üniversite mezunu	23	133,00	98	183		
Baba Öğrenim Düzeyi						
Birinci sınıf						
Okuryazar olmayan/okuryazar	18	160,00	99	182	0,455	0,823
İlkokul/ortaokul mezunu	130	161,00	72	179		
Lise/üniversite mezunu	45	162,00	89	190		
Son sınıf						
Okuryazar olmayan/okuryazar	30	128,00	99	180	3,047	0,186
İlkokul/ortaokul mezunu	42	129,00	103	190		
Lise/üniversite mezunu	36	130,00	83	190		
Anne Çalışma Durumu						
Birinci sınıf						
Çalışıyor	18	165,00	101	185	-2,185	0,001
Çalışmıyor	175	148,00	99	180		
Son sınıf						
Çalışıyor	26	133,00	78	190	2,431	0,004
Çalışmıyor	82	121,00	95	190		

Z=Mann Whitney U Testi

KW=Kruskal Wallis Testi

Tablo 3.3.2.3’de birinci ve son sınıf öğrencilerinin ebeveynlerinin sosyo-demografik özelliklerine göre TCRTÖ puan ortancalarının dağılımı verilmiştir. Araştırmada anneleri okuryazar olmayan/okuryazar olan birinci sınıf öğrencilerinin

TCRTÖ puan ortancalarının (150,00), anneleri ilkokul/ortaokul (156,00) ve lise/üniversite (163,00) mezunu olanlardan düşük olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, birinci sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim düzeylerine göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmada anneleri okuryazar olmayan/okuryazar olan son sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancalarının (121,00), anneleri ilkokul/ortaokul (125,00) ve lise/üniversite (133,00) mezunu olanlardan düşük olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, son sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim düzeylerine göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmada birinci sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim düzeylerine göre TCRTÖ puan ortancalarının benzer olduğu saptanmıştır. Babaları okuryazar olmayan/okuryazar olan birinci sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancalarının 160,00, ilkokul/ortaokul mezunu olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarının 161,00 ve lise/üniversite mezunu olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarının ise 162,00 olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, birinci sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim düzeylerine göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$). Araştırmada babaları okuryazar olmayan/okuryazar olan son sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancalarının 128,00, ilkokul/ortaokul mezunu olan öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancalarının 129,00 ve lise/üniversite mezunu olan öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancalarının ise 130,00 olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, öğrencilerin babalarının öğrenim düzeylerine göre TCRTÖ puan ortalamalarının dağılımı arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$).

Araştırmada birinci sınıf öğrencilerinin annelerinin çalışma durumuna göre TCRTÖ puan ortancaları incelendiğinde; anneleri çalışmayan birinci sınıf öğrencilerinin

TCRTÖ puan ortancalarının (148,00), anneleri çalışan öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarından (165,00) düşük olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, birinci sınıf öğrencilerinin annelerinin çalışma durumlarına göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmada anneleri çalışan son sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortancaları 133,00 iken, anneleri çalışmayan öğrencilerde bu oranın 121,00'ye düştüğü saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, son sınıf öğrencilerinin annelerinin çalışma durumlarına göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 3.3.2.4. Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleğini Seçme Nedenlerine Göre TCRTÖ Puan Ortancalarının Dağılımları

n=301						
Öğrencilerin Hemşirelik Mesleğini Seçme Nedenleri	Sayı n	Ortanca	Min	Max	İstatistiksel Değerler	
					KW	p
Hemşirelik Mesleğini Seçme Nedenleri						
Birinci sınıf						
İş bulma kolaylığı	159	147,00	81	187		
Mesleği sevme	21	146,00	86	164	2,169	0,622
Hemşirelik bilimi için yeterli puanı alma	13	146,00	91	189		
Son sınıf						
İş bulma kolaylığı	36	158,00	77	190		
Mesleği sevme	52	157,00	96	185	0,372	0,341
Hemşirelik bilimi için yeterli puanı alma	20	156,00	103	190		

KW=Kruskal-Wallis

Tablo 3.3.2.4'de birinci ve son öğrencilerinin hemşirelik mesleğini seçme nedenlerine göre TCRTÖ puan ortancalarının dağılımı verilmiştir. Araştırmaya katılan birinci sınıfta öğrencilerinin hemşirelik mesleğini seçme nedenleri ile TCRTÖ puan ortancaları arasındaki ilişki incelendiğinde; öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarının (iş bulma kolaylığı 147,00, mesleği sevme 146,00, hemşirelik bilimi için yeterli puanı alma 146,00) benzer olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, birinci sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğini seçme nedenlerine göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$).

Son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğini seçme nedenleri ile TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde; iş bulma kolaylığı (158,00), mesleği sevme (157,00) ve hemşirelik bilimi için yeterli puanı alma (156,00) gibi nedenlerle hemşirelik mesleğini seçen öğrencilerin TCRTÖ puan ortancalarının benzer olduğu görülmektedir.

Yapılan istatistiksel değerlendirmede, son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğini seçme nedenlerine göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$)

IV.TARTIŞMA

Toplumsal cinsiyet toplumun kadın ve erkek olarak bireyleri nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranması gerektiği ile ilgili bir kavramdır. Bu kavram ile bireyin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerinden farklı olarak toplumda kadın ve erkeğe verilmiş roller ve kalıp yargılar tanımlanmaktadır (Akın ve Özvarış,2006; WHO,1998). Toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet kalıp yargıları yaşamın tüm alanlarını etkilemektedir.

Toplum tarafından kız ya da erkek olarak etiketlenmelerinin ardından çocuklar cinsiyetin kültürel anlamlarını öğrenmeye ve kazanmaya başlarlar. Cinsiyetin kültürel anlamları, toplumsal cinsiyet rolleri olarak görülür. Toplumsal cinsiyet rolü, toplumun tanımladığı ve bireylerin yerine getirmelerini beklediği cinsiyetle ilişkili bir grup beklentidir. Sosyalleşme süreci ile kızlar ve erkek çocuklar, çeşitli nesnelere, etkinlikleri, oyunları, meslekleri ve hatta kişilik özelliklerini onlar için ‘uygun’ ya da ‘uygun değil’ olarak ayırt etmeyi öğrenirler (Dökmen, 2004).

Cinsiyet rolü sosyalleşmesi (gender-role socialization) ailelerin, akranların, okulların, medyanın, bir toplumun her iki cinsiyet için uygun elbise, kişilik, aktiviteleri gibi özelliklere ilişkin beklentilerini öğrettiği süreçtir. Cinsiyet rolü sosyalleşmesi, eşitliksiz işyeri sonuçlarına katkıda bulunabilir. Kadınların, ailelerine ve erkeklerin işlerine daha yönelik olmalarına yol açabilir. Geleneksel olarak kız çocuklar bebek sahibi olmayı isteme, yemek yapma vb. yönde sosyalleştirilirken, erkek çocuklar geniş dünyada gelecek için yarışma yönünde sosyalleştirilirler. Kadın ve erkeklerin farklı sosyalleştirilmesi toplum tarafından cinsiyetleri için kabul edilen işleri aramalarına yönlendirebilir. Ayrıca sosyalleştirme kadın ve erkeklerin iş yaşamlarını etkileyen farklı değerler taşımalarına katkıda bulunabilir (örneğin, işte otoriteye sahip olmanın önemi

veya çok para kazanma) (Reskin ve Padavic, 1994).

Anne ve babaların çocuklarına karşı tutumları, çocuklarına aldıkları oyuncaklar onlara cinsiyet temelli rollerini öğretmektedir. Genellikle, erkek çocuklarına alınan oyuncaklar onları dışarıda oyun oynamaya ve kız çocuklarına alınan bebekler de kız çocuklarını ev içerisinde oynamaya, bebeklere bakmaya ve ilgi göstermeye yöneltmektedir. Bu şekilde rollerini öğrenen kadınların ileride iş hayatına girmekten kaçındıkları ve evde çalışmayı tercih ettikleri düşünülmektedir (Powell, 1993; Akt. Bayhan, 2002).

Türkiye’de kadın sağlığı sorunlarının önemli boyutlarda olduğu bilinmektedir. Bu sorunların temelinde eğitim eksikliği, aşırı doğurganlık, istenmeyen gebelikler, tekrarlayan düşükler, doğum öncesi, doğum, doğum sonrası bakım yetersizlikleri, gelir miktarının düşük olması, erken yaşta evlenmeler gibi sorunlar yer almaktadır (Şahiner, 2007). Kadına yüklenen geleneksel roller ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ne yazık ki kadının toplumsal statüsünü ve sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Kadının özellikle üreme sağlığına ilişkin konular cinsiyet ayrımcılığının en çok yapıldığı alandır (Bhasin, 2003; Demirel, 2005; Türmen, 2003; Zeyneloğlu, 2008). Bu alana ilişkin sorunların azaltılması ve önlenmesinde hemşirelerin kadına yönelik pozitif ayrımcılık bakış açısıyla, kadınların sağlık bakım ihtiyaçlarına öncelik tanınmaları gerekmektedir. Bu nedenle, hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenerek, hemşirelik eğitiminin içeriği toplumsal cinsiyete ilişkin eşitlikçi bakış açısı bilincini geliştirecek şekilde düzenlenebilecektir (Zeyneloğlu, 2008).

Bu araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 3.3.2.1). Araştırmamızda öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduklarının belirlenmesi önemli bir

bulgudur. Bu sonuç, mezun olan öğrencilerin gelecekte topluma eşitlikçi bakış açısıyla hizmet vermeleri açısından çok önemlidir.

Zeyneloğlu'nun hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri konusunda eşitlikçi rolleri benimsedikleri saptanmıştır (2008). Lise ve üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel ve eşitlikçi cinsiyet rolleriyle ilgili düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda; öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri konusunda eşitlikçi rolleri benimsedikleri saptanmıştır (Kimberly, 2002; Kulik, 2005; Stewart, 2004; Tinklin, 2005). Bu çalışmalar, araştırma bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda toplumsal cinsiyet rolleri tutumları; i- eşitlikçi cinsiyet rolü, ii- kadın cinsiyet rolü, iii-evlilikte cinsiyet rolü, iv-geleneksel cinsiyet rolü ve v-erkek cinsiyet rolü alt boyutlarında incelenmiştir. Birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin, eşitlikçi cinsiyet rolü ,kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ,geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü boyutlarına ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü boyutlarına ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Araştırmamızda kullandığımız TCRTÖ kullanılarak yapılan çalışmalarda, hemşirelik öğrencilerinin ölçeğin alt boyutlarına ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları bulunmuştur (Atış, 2010; Zeyneloğlu, 2008). Bu sonuçlar, araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir.

Literatürde öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel bakış açılarının değiştirilerek, eşitlikçi bakış açısı kazanmalarının sağlanabilmesi için öncelikle öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesinin önemli

olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesinin de oldukça önemli bir etken olduğu belirtilmektedir (Öngen ve Aytaç, 2013; WHO, 1998; Zeyneloğlu, 2008). Bundan dolayı araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesinin yanı sıra, bu tutumları etkileyebileceği düşünülen faktörler de incelenmiştir.

Bu araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden birisinin öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf olduğu belirlenmiştir. Araştırmamızda birinci sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, son sınıf öğrencilerine göre daha eşitlikçi olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel analizde fark önemli bulunmuştur.

Atış'ın ebelik ve hemşirelik birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelediği çalışmasında, dördüncü sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerine göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuç, araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermemektedir (2010).

Araştırmamızda son sınıf öğrencilerinin “Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği” dersi ile “Toplumsal Cinsiyet” seçmeli dersi almalarına rağmen toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının birinci sınıf öğrencilerinden düşük olması dikkat çekici bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Literatürde, adölesanların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının ebeveynlerinin tutumları ile benzerlik gösterdiği ve adölesanların ebeveynlerini rol modeli aldıkları ifade edilmektedir (McHale, 2003; Uçan vd., 2015). Birinci sınıf öğrencilerinin son sınıf öğrencilerine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olmalarının, son sınıf öğrencilerinin ebeveynlerinin öğrenim düzeylerinin düşük olması nedeniyle toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha geleneksel tutuma sahip olmaları ve öğrencilerin bu tutumları ebeveynlerinden

rol modeli olarak benimsemiş olmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda öğrencilerin yaşlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülmüştür. Birinci ve son sınıf öğrencilerinin yaşları arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha az eşitlikçi olduğu belirlenmiştir.

Atış'ın ebelik ve hemşirelik birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelediği çalışmasında, birinci sınıf öğrencilerinin yaşları azaldıkça toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlarının arttığı bulunmuştur. Bu sonuç, araştırma bulgularımızla benzerlik göstermektedir (2010).

Araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyeceği düşünülen faktörlerden biri cinsiyettir. Birinci ve son sınıf erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının kız öğrencilerden daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır.

Yapılan çalışmalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla eşitlikçi rollere sahip oldukları belirlenmiştir (Burt ve Scott, 2002; Fényes, 2014; Girginer, 1994; Kimberly, 2002; Kulik, 2005; Stewart, 2004; Surinya, 1997; Tinklin, 2005; Wilde, 2005). Ülkemizdeki çalışmalarda da benzer sonuçlar dikkati çekmektedir (Baykal,1988; Çelebi, 1997; Kalaycı ve Hayırsever, 2014; Seçgin ve Tural., 2011; Temel, 1991). Öngen ve Aytaç üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisini inceledikleri çalışmalarında, kızların erkeklere nazaran daha eşitlikçi tutum ve rollere sahip oldukları, erkeklerin daha geleneksel cinsiyet rollerine sahip oldukları belirlemişlerdir (2013). Bu sonuçlar, araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermemektedir.

Pınar, Taşkın ve Eroğlu'nun (2008) Başkent Üniversitesi yurdunda kalan 350 öğrenci ile yaptığı çalışmada, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili bazı ifadelerin

öğrenciler tarafından kabul görüldüğü ve geleneksel bakış açısının etkisinde kaldıkları belirlenmiştir. Mensch ve arkadaşlarının (2003) Mısır'da 16-19 yaş gençlerle yaptığı çalışmada, kızların biraz daha düşük olmak üzere tüm öğrencilerin aldıkları eğitim ya da sosyoekonomik durumdan bağımsız olarak geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş oldukları belirlenmiştir.

Araştırmamızda kadın ve erkek öğrenciler arasında toplumsal cinsiyet rolüne yönelik bir tutum farklılığı bulunmaktadır. Bu sonuç, Seçgin ve Tural. (2011), Vefikuluçay vd. (2007), Yılmaz vd.'nin (2009) çalışmalarından elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Toplumsal cinsiyette eşitlik denildiğinde, fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve kullanımında ve hizmetleri elde etmede bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılmaması ifade edilmektedir (Akin ve Özvarış, 2006; Öztan, 2004). Araştırmamızda erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlara sahip olduğunun belirlenmesi sevindirici bir bulgudur. Diğer yandan kız öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlarının erkek öğrencilerin gerisinde olması düşündürücüdür.

Araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyeceği düşünülen faktörlerden bir diğeri öğrencilerin mezun olduğu lisedir. Birinci sınıf öğrencilerinin mezun olduğu lisenin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkilemediği ancak süper/anadolu/fen lisesinden mezun olan öğrencilerin düz liseden mezun olanlara göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Aynı şekilde son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin mezun olduğu lisenin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkilemediği belirlenmiş ve yapılan istatistiksel analizde fark önemsiz bulunmuştur. Bu araştırmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin süper/anadolu/fen

lisesinden mezun olan öğrencilerin daha eşitlikçi tutuma sahip olmaları, bu liselerde öğrenim gören öğrencilerin ebeveynlerinin öğrenim düzeyinin yüksek olmasından ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlara sahip olmalarından kaynaklanmış olabilir. Aynı zamanda bu sonucun, öğrencilerin ebeveynlerinin rol modelini içselleştirerek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumları devam ettirmelerinden kaynaklandığı da göz ardı edilmemelidir.

Literatürde öğrencilerin mezun olduğu liseye göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları incelendiğinde, Zeyneloğlu tarafından yapılan çalışmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin süper lise/ Anadolu/ fen lisesinden mezun olan öğrencilerin, normal liseden mezun olanlardan daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır (2008). Çelik , Pasinlioğlu, Tan ve Koyuncu' nun (2013) yaptıkları çalışmada, süper lise/ Anadolu/ fen lisesinden mezun olan öğrencilerin, normal liseden mezun olanlardan daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Bu sonuçlar araştırma bulgularımızla benzerlik göstermemektedir. Atış'ın (2010) yaptığı çalışmada öğrencilerin mezun oldukları lisenin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkilemediği belirlenmiştir. Bu sonuç, araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin süper/ Anadolu/ fen lisesinden mezun olan öğrencilerin daha eşitlikçi tutuma sahip olmaları, bu liselerde öğrenim gören öğrencilerin ebeveynlerinin öğrenim düzeyinin yüksek olmasından ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlara sahip olmalarından kaynaklanmış olabilir. Aynı zamanda bu sonucun, öğrencilerin ebeveynlerinin rol modelini içselleştirerek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumları devam ettirmelerinden kaynaklandığı da göz ardı edilmemelidir.

Literatürde toplumsal cinsiyet rollerinin adölesanlar tarafından

benimsenmesinde temel faktörün anne, baba ve kardeşler olduğu vurgulanmaktadır (Dökmen, 2004; Kimberly, 2002; McHale, 2003; Zeyneloğlu, 2008). Bundan dolayı araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülen faktörlerden biri olan kardeş sayısı da incelenmiştir. Araştırmada öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayısı arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır.

Zeyneloğlu'nun çalışmasında öğrencilerin kardeş sayısı arttıkça daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları bulunmuştur (2008). Bu sonuç araştırma bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Atış'ın (2010) çalışmasında ise kardeş sayısının öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkilemediği belirlenmiştir. Bu sonuç araştırma bulgularımızla benzerlik göstermemektedir.

Bu araştırmada öğrencilerin kardeş sayısı arttıkça daha eşitlikçi tutuma sahip olmalarının, öğrencilerin kardeş sayısı arttıkça ailedeki görevlerin yerine getirilmesinde ebeveynlerine yardım etmelerinden, ev içi sorumlulukları paylaşmalarından ve kardeşlerin aile içerisinde arkadaşça büyümelerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda bu sonuç, kardeş sayısı fazla olan öğrencilerin aile ortamında eşitlikçi rol modeli olan davranışları gözlemlemiş ve rol modeli olarak almış olduklarını da gösterebilir.

Literatürde ebeveynlerinin yanında yetişen çocukların toplumsal cinsiyet rolleri açısından daha eşitlikçi görüşleri benimsedikleri belirtilmektedir (Burt ve Scott, 2002; Kimberly, 2002). Araştırmada aile tipinin öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyeceği düşünülmüştür. Araştırmamızda çekirdek aileye sahip birinci sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, geniş aileye sahip öğrencilerden daha eşitlikçi olduğu, aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca aile tipinin son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet

rollerine ilişkin tutumlarını etkilemediği saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda aile tipinin öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkilemediği bulunmuştur (Atış, 2010; Zeyneloğlu, 2008). Bu sonuçlar araştıma sonuçlarımızla benzerlik göstermemektedir.

Araştırmamızda çekirdek aileye sahip olan birinci sınıf öğrencilerinin geniş aileye sahip olanlara göre daha eşitlikçi tutum sahip olmaları, çekirdek ailelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumları daha az benimsemiş olmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada karadeniz/batı/orta anadolu bölgesinde doğan birinci sınıf öğrencilerinin, akdeniz ve doğu anadolu/güneydoğu anadolu bölgelerinde doğan öğrencilere daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca karadeniz/batı/orta anadolu bölgesinde doğan son sınıf öğrencilerinin, doğu anadolu/güneydoğu anadolu ve akdeniz bölgelerinde doğan öğrencilere daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Zeyneloğlu tarafından yapılan çalışmada gelişmiş düzeye sahip ilde doğan öğrencilerin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır (2008). Bu sonuç araştıma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir.

Araştırmada ilkokulu bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri karadeniz/batı/orta anadolu bölgesi olan birinci sınıf öğrencilerin, akdeniz bölgesi ve doğu anadolu/güneydoğu anadolu bölgesindeki öğrencilerden daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Benzer şekilde ilkokulu bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri karadeniz/batı/orta anadolu bölgesi olan son sınıf öğrencilerin, akdeniz ve doğu anadolu/güneydoğu anadolu bölgelerindeki öğrencilerden daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Burada incelenen öğrenci profilinin doğup büyüdüğü bölgenin de etkisi olduğu düşünülmektedir.

Zeyneloğlu tarafından yapılan çalışmada, ilkokulu bitirinceye kadar gelişmiş düzeye sahip ilde yaşayan öğrencilerin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır (2008). Bu sonuç, araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Araştırmamızda elde ettiğimiz bu sonuç, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının oluşmasında yaşadıkları kültürün büyük etkisi olduğunu düşündürmektedir.

Bu araştırmada öğrencilerin şu anda yaşadıkları yerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden biri olduğu saptanmıştır. Birinci derece yakınları ile yaşayan birinci sınıf ğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, tek başına/arkadaşları ile evde ve yurttta yaşayan öğrencilerden daha eşitlikçi olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde birinci derece yakınları ile yaşayan son sınıf ğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, yurttta ve tek başına/arkadaşları ile evde yaşayan öğrencilerden daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır. Zeyneloğlu tarafından yapılan çalışmada, tek başına/arkadaşları ile evde yaşayan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları bulunmuştur (2008). Atış'ın yaptığı çalışmada yurttta kalan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları bulunmuştur (2010). Bu sonuçlar araştırmamızdaki sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

Bu araştırmada birinci derece yakınları ile yaşayan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olmalarının, öğrencilerin cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi görüşlerin benimsenmiş bir ortamda yaşadıklarından kaynaklanmış olabileceğini düşündürmektedir. Aynı zamanda bu sonuç, öğrencilerin aile ortamında eşitlikçi rol modeli olan davranışları gözlemlemiş ve rol modeli olarak benimsemiş olduklarını da gösterebilir.

Bu araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını

etkileyen faktörlerden biri de, öğrencilerin annelerinin eğitim durumudur. Araştırmada birinci ve son sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim düzeyi arttıkça öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Zeyneloğlu çalışmasında, annelerin öğrenim düzeyi arttıkça öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olduklarını saptamıştır (2008). Atış çalışmasında, anneleri herhangi bir okul mezunu olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olduklarını belirlemiştir (2010). Çetinkaya'nın üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, öğrencilerinin anne eğitim durumları arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar pozitif yönde etkilendiği ancak babanın eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığı saptanmıştır (2013). Aylaz, Güneş, Uzun ve Ünal'ın yaptıkları çalışmada da benzer sonuca ulaşmıştır (2014). Bu sonuçlar araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda annelerin öğrenim düzeyi arttıkça öğrencilerin geleneksel tutumlarının azaldığı görülmektedir. Bu sonuç, annenin öğrenim düzeyinin, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olmalarında etkili olduğunu göstermektedir. Öğrenciler annelerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlarını rol modeli olarak benimsemiş olabilirler.

Araştırmada birinci sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim düzeylerine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının benzer olduğu saptanmıştır. Ayrıca araştırmada son sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha eşitlikçi olduğu belirlenmiştir.

Zeyneloğlu çalışmasında, babaların öğrenim düzeyi arttıkça öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olduklarını saptamıştır

(2008). Bu sonuç, araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Atış ise çalışmasında, babaları herhangi bir okul mezunu olmayan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olduklarını belirlemiştir (2010). Bu sonuç, araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermemektedir. Araştırmamızdan elde ettiğimiz bu sonuç, öğrencilerin babalarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumları ile rol modeli olabileceklerini dūřündürmektedir.

Bu araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği dūřünülen faktörlerden bir diğeri de, öğrencilerin annelerinin çalışma durumudur. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin annesi çalışan birinci ve son sınıf ğrencilerinin, annesi çalışmayan öğrencilere göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir.

Zeyneloėlu çalışmasında, anneleri çalışmayan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olduklarını saptamıştır (2008). Bu sonuç, araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermemektedir. Lise ve üniversite ğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel ve eşitlikçi cinsiyet rolleriyle ilgili dūřüncelerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalar sonucunda anneleri çalışan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi roller benimsedikleri belirlenmiştir (Crouter vd.,2001; Baxter,1995; Surinya,1995 Erarslan ve Rankin 2013). Atış ise çalışmasında, anneleri çalışan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip olduklarını belirlemiştir (2010). Ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda da, annesi çalışan öğrencilerin annesi çalışmayan öğrencilere göre daha fazla eşitlikçi rollere sahip oldukları belirlenmiştir (Baykal, 1998), (Öngen ve Aytaç, 2013). Bu sonuçlar, araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmada annesi çalışan öğrencilerin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları

belirlenmiştir. Bu sonuç, annenin evin dışında bir işte çalışarak geleneksel kadın cinsiyet rollerinin dışında bir model oluşturduğunu ve öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutumlarını değiştirmede etkili olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Öğrencilerin hemşirelik mesleğini seçme nedenleri, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülen faktörlerden sonuncusudur. Literatürde, kadınların geleneksel cinsiyet rollerinden kaynaklanan etkiler nedeniyle sekreterlik, öğretmenlik, ebelik, hemşirelik, hosteslik, kuaförlük gibi meslekleri tercih ettiği belirtilmektedir (Ataklı, Yertutan ve Ekinci, 2004:45; Bhasin, 2003; Muldoon ve Reilly, 2003). Bu nedenle araştırmada öğrencilerin kadınlara uygun görülen mesleklerden biri olan hemşirelik mesleğini seçme nedenlerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Araştırmamızda iş bulma kolaylığı nedeniyle hemşirelik mesleğini seçtiğini ifade eden birinci sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, mesleği sevme ve hemşirelik bilimi için yeterli puanı alma nedenleriyle hemşirelik mesleğini seçtiğini ifade eden öğrencilerden daha eşitlikçi olduğu belirlenmiştir. İş bulma kolaylığı nedeniyle hemşirelik mesleğini seçtiğini ifade eden son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, mesleği sevme ve hemşirelik bilimi için yeterli puanı alma nedenleriyle hemşirelik mesleğini seçtiğini ifade eden öğrencilerden daha eşitlikçi olduğu belirlenmiştir.

Kersten, Bakewell ve Meyer'in hemşirelik öğrencileri, Boughn ve Lentini'nin hemşireler ile yaptıkları çalışmalarda, öğrencilerin ve hemşirelerin insanlara yardım etmeyi sevdikleri için hemşirelik mesleğini seçtikleri belirlenmiştir (Boughn ve Lentini, 1999; Kersten, Bakewell ve Meyer 1991). Warrington ve Younger ile Evans, Schweingruber ve Stevenson'ın, ilköğretim öğrencilerinin meslek seçimine ilişkin tercihlerini belirlemeye

yönelik yaptıkları çalışmalarında, öğrencilerin mesleki ilgi alanlarını geleneksel cinsiyet rollerine göre seçme eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Bu araştırmalarda kız öğrencilerin hemşirelik, öğretmenlik, kuaförlük gibi meslekleri tercih etmek istedikleri; erkek öğrencilerin ise veterinerlik, doktorluk, mühendislik gibi meslekleri tercih etmek istedikleri saptanmıştır (Evans, Schweingruber ve Stevenson, 2002; Warrington ve Younger, 2000). Korkmaz'ın hemşireler ile yaptığı araştırmada, hemşireler insanlara yardım etmeyi sevdikleri için mesleklerini seçtiklerini belirtmişlerdir (2002).

Literatürde öğrencilerin ebelik ve hemşirelik mesleğine girme nedenleri incelendiğinde; bilinçli bireysel tercihlerin ötesinde aile isteği, puanının düşük olması, iş bulabilme kolaylığı gibi nedenleri ifade ettikleri belirlenmiştir (Boughn ve Lentini; Evans vd., 2002; Kerstan vd.,1999; Korkmaz, 2002; Warrington ve Younger, 2000). Zeyneloğlu çalışmasında, iş bulma kolaylığı ve aile isteği ile hemşirelik mesleğini seçen öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha eşitlikçi olduğunu belirlemiştir (2008). Bu sonuçlar, araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Atış ise çalışmasında, aile isteği ile hemşirelik mesleğini seçen öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha eşitlikçi olduğunu saptamıştır (2010). Bu sonuç, araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermemektedir.

Araştırmamızda iş bulma kolaylığı nedeniyle hemşirelik mesleğini seçtiğini ifade eden öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha eşitlikçi olduğunun belirlenmesi, hemşirelik mesleğinin özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde bilinçli olarak tercih edilen bir meslek değil, sadece iş bulma kolaylığı nedeniyle tercih edilen bir meslek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak bu araştırmada hemşirelik öğrenimi gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduklarının belirlenmesi önemli bir

bulgudur. Bu sonuç, gelecekte öğrencilerin hizmet verdiği bireylerin eşitlikçi bakış açısına sahip olmaları yönünde yol gösterici olacaktır. Böylece hemşirelik mesleğinin karar verme, problem çözme gibi profesyonel ve bağımsız rolleri de gelişecektir. Aynı zamanda hemşireler toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları eşitlikçi bir biçimde şekillendirilerek topluma benimsetilmesinde önemli sorumlulukları olan bireylerdir. Çünkü hemşireliğin temel amaçlarından biri bireyin, ailenin ve toplumun ihtiyaç duyduğu konularda eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektir.

SONUÇ

Araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar aşağıda yer almaktadır:

Araştırmamızda birinci sınıf hemşire öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının son sınıf hemşire öğrencilerine göre daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır.

Birinci ve son sınıf erkek hemşire öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının kadın öğrencilerden daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır.

Araştırmamızda çekirdek aileye sahip birinci sınıf hemşire öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının geniş aileye sahip öğrencilerden daha eşitlikçi olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada birinci ve son sınıf hemşire öğrencilerinin annelerinin öğrenim düzeyi arttıkça öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Annesi çalışan birinci ve son sınıf hemşire öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının annesi çalışmayan öğrencilere göre daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır.

Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Toplumsal cinsiyet kavramı ilköğretimden itibaren ders olarak okutulmalıdır.

Üniversitelerde birinci sınıftan başlayarak toplumsal cinsiyete ilişkin zorunlu dersler okutulmalıdır.

Öğrencilerinin toplumsal cinsiyet bakış açılarını belirlemek ve bölgesel farklılıkları ortaya çıkarmak için daha geniş çaplı çalışmalar planlanmalıdır.

Toplumsal cinsiyet ile ilgili düzenlenecek sempozyum ve panellerde konunun öğrenciler tarafından tartışılması sağlanmalı, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik kulüpler ya da öğrenci toplulukları kurulmalı ve bu tür etkinliklere erkek öğrencilerin

katılımı desteklenmelidir.

Toplumsal cinsiyete ilişkin aile bireylerinin tamamını kapsayan zorunlu eğitimler düzenlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Akın, A., & Özvarış, Ş. B. (2006). Dünyada ve Türkiyede kadın sağlığının durumu. *Güler Ç, Akın L (editörler). Halk Sağlığı Temel Bilgiler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri [Concept of gender and its effects on health], Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki, 25(4), 73-82.
- Aksoy, N. (2006). *Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve kadının statüsü genel müdürlüğünün rolü*. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Altan, S. (1993). *Altan cinsiyet rolü ölçeği'ni türk kültüründe geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aşılı, G. (2001). *Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ve ego durumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Ataklı, A., Yertutan, C., & Ekinci, S. (2004). Bir grup üniversite öğrencisinin 'çağdaş kadın' üzerine görüşleri. *Aile ve Toplum, Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2(7), 43-56.
- Atış, F. (2010). *Ebelik/Hemşirelik 1. ve 4." sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Attanapola, C.T.(2003). Changing gender roles and health impacts among female workers in export-processing industries in sri lanka. *Social and Medicine*, 58 (11), 2310-2312. [doi:10.1016/j.socscimed.2003.08.022](https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2003.08.022)

- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö., & Ünal, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23 (5), 183-189 .
- Baran,G. (1995). *Ankara 'da bulunan çocuk yuvalarında kalan 7-11 yaş grubu çocuklarda cinsiyet rolleri ve cinsiyet özellikleri kalıpyargularının gelişimi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Basow, S.A. (1992). *Gender stereotypes and roles*. California: Brooks/Cole Publishing Company Pacific Grove, California Third Edition.
- Baykal, S. (1988). *Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargularının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Beal, C. R. (1994). *Boys and girls: The development of gender roles*. New York: McGraw-Hill.
- Bhasin, K. (1997). Gender workshops with men: Experiences and reflections. *Gender and Development*, 5(2), 55-61. 22.12.2015 tarihinde <http://www.jstor.org/stable/4030440> adresinden alınmıştır.
- Bhasin,K. (2003). *Toplumsal cinsiyet "bize yüklenen roller*. İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları, Kuşak Ofset Birinci Basım.
- Boughn, S., & Lentini, A. (1999). Why do women choose nursing?. *Journal of Nursing Education*, 38(4), 156-161.
- Burt, K. B. & Scott, J. (2002). Parent and adolescent gender role attitudes in 1990s Great Britain. *Sex roles*, 46 (7-8), 239-245. Doi:10.1023/A:1019919331967

- Cetinkaya, S. K. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2).
- Coşgun Z. (2002). *Eğitim ve toplumsal cinsiyet: okula dayalı toplumsal rollerin öğrenilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Crouter A.C., Head M.R., McHale S.M., Under What Conditions Do Mothers Lean On Daughter New Directions In Child Development, 2001; 94, 23-42
- Çelebi, N. (1997). *Turizm sektöründeki küçük işyeri örgütlerinde kadın girişimciler*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Çelik, S.A., Pasinlioğlu, T., Tan, G., Koyuncu, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi (Florence Nightingale Journal of Nursing)*, 21 (3), 181-186. ISSN 2147-4923.
- Damarlı Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Demirel S., Toplumsal Cinsiyet. L. Taşkın. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, 2005; (7. bs.) (s.29-34). Ankara: Sistem Ofset Matbaacılık

- Demirtaş, A.H., (1999). *Anne baba adaylarının doğacak çocuklarına yönelik beklentileri: çocuğun cinsiyetinin ve ana babanın cinsiyet rolü yöneliminin etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara,
- Dökmen, Y.Z., (2004). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*, Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Duffy, J., Warren, K., & Walsh, M. (2001). Classroom interactions: Gender of teacher, gender of student, and classroom subject. *Sex roles*, 45(9-10), 579-593.
- Eke-Çoşan, D. (2006). *İki grup kadın arasındaki toplumsal cinsiyet rollerinin algısında değişme: Ankara'da bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara
- Erarslan, A. B., & Rankin, B. (2013). Gender role attitudes of female students in single-sex and coeducational high schools in Istanbul. *Sex roles*, 69(7-8), 455-468.
- Evans, E. M., Schweingruber, H., & Stevenson, H. W. (2002). Gender differences in interest and knowledge acquisition: The United States, Taiwan, and Japan. *Sex Roles*, 47(3-4), 153-167.
- Fényes, H. (2014). Gender role attitudes among higher education students in a borderland Central-Eastern European region called 'Partium'. *CEPS Journal: Center for Educational Policy Studies Journal*, 4(2), 49.
- Frieze, I.H., Kogovšek, T., Renner, T., Horvat, J., Šarlija N., (2003). Gender-role attitudes in university students in the United States, Slovenia, and Croatia. *Psychology of Women Quarterly*, 27 (3), 256-261.

Girginer, U. H.(1994). *Türk toplumunda cinsiyet rolleri algısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Gürsoy ,E., Özkan, H. (2014). Türkiye’de üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin namus algısı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 5 (3), 149-159. Doi: 10.5505/phd.2014.18480

Hane halkı İşgücü İstatistikleri (2014). Türkiye İstatistik Kurumu. 15.07.2015 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16012> adresinden alınmıştır.

Inter-ParliamentaryUniondatabase. Women in National Parliaments. 27.10. 2015 tarihinde <http://www.ipu.org/wmne/classif.htm> adresinden alınmıştır.

Kadılar, E. (2011). *Üç kuşak kadının cinsiyet rolleri: Ankara örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

Kalaycı, N., & Hayırsever, F. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi ders kitabına yönelik bir inceleme ve bu konuya ilişkin öğrenci algılarını belirleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(3), 1065-1072.

Kersten, J., Bakewell, K., & Meyer, D. (1991). Motivating factors in a student's choice of nursing as a career. *The Journal of nursing education*, 30(1), 30-33.

Kimberly, A., Mahaffy, K. (2002). The gendering of adolescents’ childbearing and educational plans: reciprocal effects and the influence of social context. *Sex Roles*, 46 (11/12), 403-417.

- Kodan S.(2013). *Evli bireylerin evlilik kalitesi toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Korkmaz F., (2002). *Hemşirelerin hemşirelik mesleğine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara,
- Lindsey, L.L., (2015). *Gender Roles A Sociological Perspective*, Prentice Hall International Limited, United States of America, , page: 1-5.
- Mensch, B. S., Ibrahim, B. L., Lee, S. M., & El-Gibaly, O. (2003). Gender-role Attitudes among Egyptian Adolescents. *Studies in family planning*, 34(1), 8-18.
- Muldoon, O. T., & Reilly, J. (2003). Career choice in nursing students: gendered constructs as psychological barriers. *Journal of Advanced Nursing*, 43(1), 93-100.
- Öngen, B., Aytaç, S. (2013-2). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, No: 48 / 1-18
- Öztan, E. (2004). Toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ve olumlu ayrımcılık. *Ankara Üniv. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 59(1): 203-235
- Özvarış, Ş. B. (2015). Toplumsal cinsiyet, çalışma yaşamı ve kadın sağlığı. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi (MSG)*, 15(56).

- Parashar, S., Dhar, S. ve Dhar, U. (2004). Perceptions of values: A study of future professionals, *Journal of Human Values*, 10(2), 143-152. 30.10.2015 tarihinde <http://jhv.sagepub.com/content/10/2/143>doi:10.1177/097168580401000207 adresinden alınmıştır.
- Parlaktuna, İ. (2010). Türkiye’de cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılığın analizi. *Ege Akademik Bakış*, 10(4), 1217-1230.
- Pınar, G., Taşkın, L., Eroğlu, K. (2008). Başkent üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1): 47-57.
- Reskin, B. F., & Padavic, I. (1994). *Women and men at work* Pine Forge Press. *Thousand Oaks*.
- Rice, F.P. (1996). *Intimate Relationships, Marriages, and Families* (3rd ed). Mountain View, CA: Mayfield Publishing Company
- Seçgin, F., Tural A., (2011). Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6, (4), 2446-2458. Article Number: 1C0452. ISSN:1306-3111
- Smith, C. J., Noll, J. A., & Bryant, J. B. (1999). The effect of social context on gender self-concept. *Sex Roles*, 40(5-6), 499-512.
- Staggenborg, S., (1998). *Gender, family, and social movements*, Pine Forge Press, California, , page: 1-3.

Surinya, T. (1997). Gender role attitudes among Thai college students: traditional or egalitarian?.

Şenel Akgün, S., (1993). *Cinsiyet rolüne ilişkin kalıpyargılara uygun davranıp davranmamanın çekiciliğe etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Genel Müdürlüğü. (2006). *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Rolü*. Ankara: Beyda Ofset Yayıncılık.

Toksöz G., Dedeoğlu S., Parmaksız EM ve ark. (2014) , “*Türkiye’de Kadın İşgücü Profili ve İstatistiklerinin Analizi*”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. 25.12.2015 tarihinde [http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e86369dc31550b3ac33/Türkiye'de%20Kadın%20İşgücü%20Profili%20ve%20İstatistikleri'nin%20Analizi%20\(Nihai%20Rapor\).pdf](http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e86369dc31550b3ac33/Türkiye'de%20Kadın%20İşgücü%20Profili%20ve%20İstatistikleri'nin%20Analizi%20(Nihai%20Rapor).pdf) adresinden alınmıştır.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2013), Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara. 15.07.2015 tarihinde http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA_2013_ana_rapor.pdf, adresinden alınmıştır.

Türmen, T. (2003). Toplumsal cinsiyet ve kadın sağlığı. *Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın* (Ed. A. Akın), Hacettepe Üniv. Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (HÜKSAM), HÜ yayınları.

Tzuriel, D. (1984). Sex role typing and ego identity in Israeli, Oriental, and Western adolescents. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(2), 440.

Uçan, G., Aydın, G., Baydur, H., Bolgün, C., Yıldırım, Ş., Kaylı, D. Ş., & Şahin, F. (2015, November). Sosyal Hizmet Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısı. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2015*.

United Nations (2000). *The World's Women 2000 Trends and Statistics*, Social Statistics and Indicators Series K 16. 11.12.2015 tarihinde <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/Worldswomen/pop2000.htm> adresinden alınmıştır.

Vefikuluçay Yılmaz, D., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L., Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 775-792. ISSN:1303-51-34.

Vefikuluçay, D., Demirel, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 14 (2), 26-38.

Warrington, M., & Younger, M. (2000). The other side of the gender gap. *Gender and education*, 12(4), 493-508.

World Health Organization (WHO) (1998). *Gender and Health*,. Technical Paper, Geneva, Switzerland. 28.12.2015 tarihinde http://www.who.int/whr/1998/en/whr98_en.pdf adresinden alınmıştır.

World Health Organization (WHO) *Mainstreaming Gender Equity in Health: The Need to Move Forward*, (2001) Gender Mainstreaming Health Policies in Europe Madrid, Spain, 14 September. 12.12.2015 tarihinde http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0008/76508/A75328.pdf adresinden alınmıştır.

Yee, M., & Brown, R. (1994). The development of gender differentiation in young children. *British Journal of Social Psychology*, 33(2), 183-196.

Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L., & Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775-792.

Yogev Ş.P.(2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyetin Kazanılması Aile, Okul ve Arkadaş Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Zeyneloğlu, S, ve Terzioğlu F. (2011). Development and psychometric properties gender roles attitude scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 409-420

Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

EKLER

EK-1.

**HEMŞİRELİK ÖĞRENİMİ GÖREN BİRİNCİ VE DÖRDÜNCÜ SINIF ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ BELİRLENMESİNE YÖNELİK ANKET
FORMU**

Sevgili Arkadaşlar,

Bu veri toplama formu Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda hemşirelik öğrenimi gören birinci ve dördüncü sınıf üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi için düzenlenmiştir. Kişisel Bilgi Formu 15, Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği 38 sorudan oluşmaktadır. Araştırmamıza katılmak tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırma devam ederken herhangi bir zamanda çalışmadan ayrılmanız isteğinize bağlıdır. Araştırma esnasında sizden alınan bilgiler araştırmacıda saklı kalacaktır. Araştırma süresi boyunca sormak istediğiniz sorular için aşağıdaki telefon numarasından araştırmacılara ulaşabilirsiniz.

Araştırmacılar

Doç. Dr. Duygu VEFİKULUÇAY YILMAZ

Yl. Öğr. M. Deniz TÜRKMENOĞLU

Tel No: 0532 490 10 92

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

- 1) Yaşınız.
- 2) Cinsiyetiniz:
 - a) Kadın
 - b) Erkek
- 3) Öğrenim gördüğünüz sınıfı işaretleyiniz.
 - a) Birinci sınıf
 - b) Dördüncü sınıf
- 4) Doğduğunuz bölge aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Doğu Anadolu-Güneydoğu Anadolu
 - b) Orta Anadolu
 - c) Batı Anadolu
 - d) Karadeniz
 - e) Akdeniz
- 5) İlköğreniminizi bitirinceye kadar en uzun yaşadığınız yerleşim yeri aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) İl
 - b) İlçe
 - c) Köy
- 6) İlköğreniminizi bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığınız bölge aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Doğu Anadolu-Güneydoğu Anadolu
 - b) Orta Anadolu
 - c) Batı Anadolu
 - d) Karadeniz
 - e) Akdeniz
- 7) Sizden başka kaç kardeşiniz var?
 - a) Kardeşim yok
 - b) tane kardeşim var

8) Aile yapınız aşağıdakilerden hangisiyle uyumludur?

- a) Çekirdek aile (anne, baba ve/veya kardeşlerin birlikte yaşadığı aile)
- b) Geniş aile (Anne, baba, kardeşler, büyükanne, büyükbaba ve diğer birinci derece akrabaların birlikte yaşadığı aile)
- c) Parçalanmış aile
- d) Diğer (Lütfen açıklayınız).....

9) En son mezun olduğunuz okulu işaretleyiniz.

- a) Lise
- b) Anadolu, Süper, Fen Lisesi
- c) Özel Lise/Kolej
- d) Meslek Lisesi
- e) İmam Hatip Lisesi
- f) Diğer (Lütfen açıklayınız).....

10) Halen yaşadığınız yeri işaretleyiniz.

- a) Devlet yurdunda
- b) Özel yurttta
- c) Misafirhanede
- d) Tek başına evde
- e) Anne-baba-kardeşler ile birlikte evde
- f) Abla-ağabey-kardeşle birlikte evde
- g) Arkadaşlarla birlikte evde
- h) Akraba ile birlikte evde
- i) Kurum ve derneklere ait bir evde
- j) Anne ile birlikte evde
- k) Baba ile birlikte evde
- l) Diğer (Lütfen açıklayınız)

11) Anne ve babanızın öğrenim durumunu belirtiniz. İlgili kutucuğa (x) işareti koyunuz.

Öğrenim durumu	Anne	Baba
Okur-yazar değil		
Okur-yazar		
İlkokul mezunu		
Ortaokul mezunu		
Lise mezunu		
Üniversite-yüksek okul mezunu		

12) Anneniz çalışıyor mu?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Diğer (Lütfen açıklayınız).....

13) Babanız çalışıyor mu?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Diğer (Lütfen açıklayınız).....

14) Okumakta olduğunuz bölümü seçmenizde etkili olan kişi aşağıdakilerden hangisidir? (Birden çok şık işaretleyebilirsiniz.)

- a) Kendim
- b) Akrabalar
- c) Annem
- d) Öğretmenler
- e) Babam
- f) Arkadaş, komşu
- g) Ablam/ağabeyim
- h) Diğer (Lütfen açıklayınız).....

15) Okumakta olduğunuz bölümü neden seçtiniz?

- a) Mezun olunca iş bulma sorunu olmadığı için
- b) Puanım bu bölüme yettiği için
- c) Sağlık sorunlarına yardım etmek istediğim için
- d) Diğer (lütfen açıklayınız).....

EK-2.

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Sevgili Öğrenciler,

Bu ölçekteki cümleler, siz üniversite öğrencilerinin **toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarınızı** belirlemek için hazırlanmıştır. Sonuçlar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu cümlelerden hiçbirinin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş, kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşünüzü yansıtmalıdır. Her cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz sonra, cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğuna karar veriniz.

Aşağıdaki cümleler size;

hiç uygun değilse **“Kesinlikle Katılmıyorum”**
uygun değilse **“Katılmıyorum”**
karar veremiyor iseniz..... **“Kararsızım”**
uygunsa **“Katılıyorum”**
tamamen uygunsa **“Tamamen Katılıyorum”**

Cümlenin karşısındaki yerlere aşağıdaki örneğe uygun olarak çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Bir cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz ve **lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız.**

Örnek:

Tutum Cümleleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Ailenin parasal harcamaları erkeğin kontrolünde olmalıdır.				X	

Katılımınız için teşekkür ederim.

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.					
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE FEN BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU KARARLARI

Karar Tarihi	Toplantı Sayısı	Karar Sayısı
02.12.2015	10	2015/24

Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Duygu VEFİKULUÇAY YILMAZ'ın sorumluluğunda yapılması tasarlanan "Hemşirelik Öğrenimi Gören Birinci ve Dördüncü Sınıf Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi" adlı araştırma için hazırlanmış olan ve 05/11/2015 tarihinde sunulan Sosyal ve Fen Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu Başvuru Formu ile ekindeki ilgili belgeler, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş, araştırmanın yürürlükte olan ilgili yasal mevzuata uyularak yürütülmesi ve sonuçlandırılması koşulu ile gerçekleştirilmesinde etik sakınca bulunmadığına toplantıya katılanların oybirliği ile karar verilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Ismail TUNCER

Prof. Dr. Ferit RAD
Üye

(Katılmadı)
Prof. Dr. Yusuf GÜVEN
Üye

Doç. Dr. Mualla YILMAZ
Üye

Doç. Dr. Tolga ÜNLÜ
Üye

Doç. Dr. Cem Ali GİZİR
Üye

(İzinli/Katılmadı)
Müh. Seyfettin ATAR
Üye

Prof. Dr. Taşkın KETENCI
Üye

Doç. Dr. Yusuf ÇAMLICA
Başkan Yrd.

Doç. Dr. Serkan TOKGÖZ
Üye

(Katılmadı)
Doç. Dr. Mesut BULUT
Üye

Avukat Lale DAĞLI
Üye

(İzinli/Katılmadı)
SMM Şahinde Yıldırım
KILINÇKINI
Üye

T. C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü

Sayı : 27868579-605/ 855
Konu : Anket Araştırması

21/12/2015

Sayın Arş.Gör. M.Deniz TÜRKMEÑOĞLU
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kadın Araştırmaları Anabilim Dalı

İlgi: 09.12.2015 tarihli dilekçeniz.

İlgi yazınızda belirtilen "Hemşirelik Öğrenimi Gören Birinci ve Dördüncü Sınıf Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi" adlı anket çalışması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.
Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Rana YIGIT
Müdür

EK.5:ONAM FORMU

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE FEN BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU (BGOF)

Sayın Katılımcı;

Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla bir araştırma yapmaktayım. Araştırmanın ismi "Hemşirelik Öğrenimi Gören Birinci ve Dördüncü Sınıf Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. dir. Sizin de bu çalışmaya katılmanızı diliyorum. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyorum. Elde edilen bilgiler yalnızca araştırma amacı için kullanılacak, başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Araştırmanın sunumunda kurum kimliğine yönelik açıklama yer almayacaktır. Bu araştırmaya katılmanız dahilinde isminiz kullanılmayacak ve kimlik haklarınız korunacaktır. Bu araştırmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecek, katıldığınız için de size ek bir ödeme yapılmayacaktır. Bu araştırmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Yine araştırmanın herhangi bir aşamasında onayınızı geri alma hakkına da sahipsiniz.

Katılımınız ve desteğiniz için teşekkürlerimizi sunarız.

Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formundaki tüm açıklamaları okudum. Bana, yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi biliyorum. Söz konusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum.

Tarih : / / 20....

Gönüllünün İmzası :